

FRIEDEBERT MIHKELSON

KAHEKESI

NOWELLID

NOOR - EESTI WÄLJAANNE

„Postimehe“ trükk Tartus

FRIEDEBERT MIHKELSON

KAHEKESI

NOWELLID

„NOOR - EESTI“ WÄLJAANNE 1908

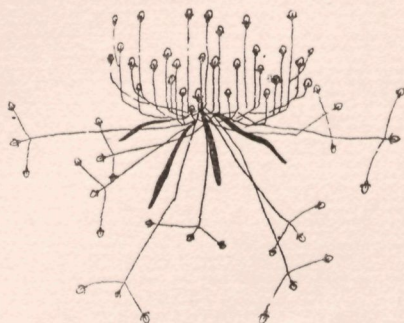
FRIEDBERT KARJELSON

KAHHEKESI

ENSVA Fr. R. Kreutzweid nim.
Kirjandusemuuseumi
RAAMATUKOGU

J. R. 2800

TRÜKITUD „POSTIMEHE“ TRÜKIKOJAS, TARTUS.

SISU.

	LHK.
OMA PÄIKESE POOLE	7
TOOME HELBED	23
SUWE ÖÖ ARMASTUS	61
MIDIA.	99

K. MÄGI WIGNETID.
K. A. HINDREY KAANEILUSTUS.

Oma päikese poole.

Need on wist suured laened olnud, mis kord kohinal üle maa on weerenud ja siis ära hangunud. Siia on ümargused waiksed künkad, siia sügawad orud siniste järwedega, aga siia tasased ja lagedad nurmed ning stepid jäänud.

Uinudes ujub tuul laial lagendikul. Uniselt kõlkuwad kõrred õhus ja kahisewad une-laulu. Ja sinised orujärwed on nagu hangunud klaasist, ning peegeldawad eneses ainult walgeid põuapilwi ja kallastel kaswawaid toomingaid, emaleppasid ja keerlewaid metswiinapuid. Ja järwede kallastel kõnniwad pika-juukselised nooredmehed ja loewad testamenti, ja sääliiguwad noored naesed, nii wagad ja õrnad kui inglid, ja laulawad armastusest — jumala wastu.

Üksinda suurte raudmägede harjul müriseb ja wingub wihane tuul, ja mägestiku männad hoigawad ning painduwad maani maha. Ja siin kaswawad mehed, kes on kui teras, ja naesed õpetawad lastele, kuidas hõõguwalt armastada, hõõguwalt wihata. Ja oma raudmägede harjult näewad nemad elu wägewat woogu selgelt ja wabalt, ning nende mägede tipud punetawad päikese tõusul juba siis, kui all orus alles pilkane pimedus walitseb ja öökullid ning nahkhiired lendlewad.

Kuid wait ja waga on lageda pääl. Ja loetakse testamenti ja lauldakse jumalale ja poodakse wõllasse ning surrakse nälga.

Ja wait ning waga on lageda pääl.

Kuid surejate hoigamiste ja laulikute wiiside wahele kostawad imelikud muinasjutud. Need on jutud eksinud inimestest, kes mägedel pidiwad sündima, kuid lagedal ilmale on tulnud. Aga nende hingedes on mäed, on kõrguse künkad. Ja kui kõik ilm iseloomuta lageda pääl enese sisse on uppunud, ja kui kõik nõmmed ja nurmed wõllaid täis on ja taewas preestrite ohwri suitsuga tumedaks on tehtud, — siis jääwad nende hinge kõrgused endiselt kiirgama, ja nad kuulutawad kõigile pimedatele ja halwatutele uut elu.

Jaokest ühest muinasjutust tean mina, nagu salmi pikast laulust, mil ei ole algust ega lõppu. See on muinasjutt raudmägede kangelasest, kes uppuwa lagendiku pääl oli sündinud.

* *

*

Tasandiku serwal lepiku all istusiwad noormees ja tütarlaps üksteise ümbert kinni hoides ja waatasiwad linna pääle, mille kohal juba õhtune udu heljus. Säält tuliwad nende poole kisendawad ja hoigawad hääled. Kauge-male saades ujusiwad nad õhus laiali ning kustusiwad magawas lepestikus. Nad õõtsusiwad tuska ja kurbtust jahedasse sügise õhku, ja see lasus weskikiwina rinna pääle. Hing igatses midagi ütelda, aga see kustus iseloomuta lagendiku pääl ja tardus rinnas hääleta hoigamiseks.

„Kuuled, kuidas nad hõiskawad!“ ütles tüdruk.

„Ja kuidas nad hoigawad!“ lausus noormees ning näitas käega linna pääle.

„Kui imelik see kõik on: see sügisene taewas, ruttawad pilwed, sinine jahe õhk, see leplik ja meie . . .“ mõtles tüdruk jälle kõwasti ning keerutas segaselt käega õhus, nagu oleks ta misgi pääle näidata tahtnud.

„Ja need risti hambad säääl all linnas . . . surejate näod . . . muda ja pori ning hall nälg . . .“ rääkis poiss ning waatas kortsus kulmul enese ette maha.

„Miks räägid sa alati nii tõsiselt ja kainelt? Kas meie ei wõiks ometi üksikutel silmapilkudelgi enese lendawast elust lahtiste silmadega und näha? Minu armas, minu armas. . .“

Ja naene wõttis nooremehe kaela ümbert kinni.

„Und näha — kui meie juba isegi und näeme?! Mis on meie minutilised unenäod selle suure üleilmlise une wastu?! Kas sa ometi ei aima, et ta meiegi pähe ja rinnasse tungib? Kas sa ei näe, et kui meie armastades üksteise otsa waatame, et siis une-jumal õnnistawaid käsa meie kohale wälja sirutab? Iga minut, mis meie enestele anname, selle oleme meie une-jumalale ohwerdanud“.

„Kas meie ei tohi kunagi midagi enesele anda? Mitte silmapilkugi elus? Kuidas see ometi on, minu armas, minu kallis?“

Ja tüdruk waatas küsides üle legendiku.
„Enesele anda, — kui meie kõik teiste käest saanud oleme?! Ainult sellepärast, et teised on, oleme meie selleks saanud, mis meie oleme. Ja meie peame sellele ühiskonnale, millest meie oleme, jälle tagasi maksma, mis meie saanud oleme, ja teda selleks tegema, milleks ta saama peab“.

„Nõnda oleks ju ometi parem, kui meid ei oleksgi“, naeratas naene.

„Ah, missugust rumalust sina räägid!“

Ja mees wiskas pahaselt pää selga ning waatas poolkinniste silmadega üles, kuna ta ise midagi kokku arwas ja rehkendas.

Tüdruk waatas ka üles lendawate sügise pilwede poole ning unistas misgi wärwilise ning laulwa üle. Ja natukene aega waikiswad mõlemad. Siis ütles tüdruk tasakesi, kuna ta poisi pää enese waewalt kumera painduwa rinna wastu surus:

„Tuleme ära säält möirgawast linnast, minu armas. Tuleme ära ja läheme sinna alla nende küngaste wahele orgu. Ja sinna teeme enestele maja ja elame sääll kahekesi, minu armas, minu ainus. Waata“, — ja ta näitas käega — „kuidas need mäekesed

haljendawad! Ja roheline muru on walgete lillekestega kewadel üle külwatud, kui taewas tähtedega! Ja sinna teeme meie oma maja — oru nõlwale, kus need toomingad kaswawad. Ja maja ees woolab hallikas alla orgu. . .“

„Waiki, oh narrikene!“

Ja noormees silitas tüdruku kullakarwa juukseid.

„Ja selle hallika ääres toominga all istume meie, waatame läbi kollaste lehtede hämarduwasse taewasse, kuni sääl juba tähed wilguwad. Ja kui siis juba õige hämaraks on läinud, siis astume meie üksteise ümbert kinni hoides sinna haljale künkale ja waatame sinna poole, kus elektri tulede eha taewakaart roosiliseks wärwib, ning ütleme teineteisele :

„— Waata, sääl lõwiaugus elasime meie kord. . .“

„Ära räägi sellest, kullakene! Ialgi ei saa seda, mitte ialgi!“ ütles noormees, kuna ta hambad walusalt kokku surus.

„Ja mina ütlen :

„— Minu armas, waata, kui õnnelikud meie oleme, kui meie kõik oma elu enestele anname. Mis puutuwad meile wabrikud, elekter . . . kõik, kõik, millega inimest piinata ja puua saab?! Elame enestele, minu armas, minu ainus. . .“

„Ja sina ütled :

„— Mina ei teadnud, et mina sind nõnda armastan, et mina tunnen, nagu lõõmaks minu rinnas määratune leek, ja silmadest tuiskawad sädemed, kui mina sinu pääle waatan. Elame enestele, minu armas, minu ainus. . .“

Poiss tõusis äritatult üles ja astus paar sammu edasi ning waatas uuriwalt alla linna pääle, mille tornid loodenewa päikese kullas weel kiirgasiwad. Päikese helk langes ka poisi wihasele palgele. Ta lahtised pikad juuksed läksiwad punaseks ja silmist pörkas teraw kiir tagasi.

Naesterahwas waatas nagu palwetades tema otsa, kuna ehmatuse jooned ta palgel mängisiwad. Ta nägi, kuidas mees käega üle otsaesise tõmbas, ja arwas märkawat, kuidas elektri sädemed mehe juuste seest käe sisse kargasiwad. Ja ta waatas nagu äranõiutud mehe otsa ning pani käedgi kokku.

Poiss waatas endiselt linna pääle, mis tumedalt hambaid kiristas ja nagu läbi une hoigas. Tornid ja loodepoolsed majade seinad kumendasiwad tulewärwiliselt, kuna pikad akna read põlesiwad. Kaugemad alewikud kadusiwad sinise udu sisse, mis aegamööda jõe päält kerkis ja õõtsudes laiali lagunes.

Taewas linna taga oli must. Ainult pää kohal tukkusiwad paar wäikest pilwe-sagarat, kui lendamise pääl kogemata seisma jäänud.

Tuul, mis sügiselikult tormanud oli, rauges õhtu eel.

Mehe palge piirjoon põles. Päike suudles lahkudes tema noort otsaesist.

„Mis sa mõtled?“ päris tüdruk hirmul.

„Mis ma mõtlen? Kui sina sellest aru tahaks saada!“ — ja ta tõmbas käega üle otsaesise. „Mina mõtlen suure elu üle, mis nagu saladuslik muinasjutt meist mööda kohiseb, ja millest meie ialgi aru ei saa. Ja mina mõtlen inimesesoo idealidest ja nooruse unenägudest, mis nagu õhuwiirastused elu hommikul meie taewasse tõusewad. Imelikud on need minu mõtted — tuhande-tiiwalised, kiirgawad ja säravad — ja nad lendawad kahinal üle minu pää. Ja pää huugab ning weri keeb ja laenetab, ja temas on tormid, kui laia ilmamere pääl. . .“

Ta murdis lepa küljest lehe ja tõmbas selle aegamööda ribadeks katki.

Tüdruk tõusis üles, wöttis poisi käest kinni ja kumardas õige tema pale lähedale.

„Ja minule ei wõi sina mitte oma mõtteid ütelda — sest mina ei saa aru?“ küsis ta.

„Mis räägin mina sinule neist mõtetest, mis wõitlust ja tuld otsiwad?! Sinule, kes sa weel majakesest oru kaldal ja selgest hallikast unistad? Kes sa und näed sellest, kuidas säääl majakeses kaks inimest kui tuwikesed elawad ja küpsetatud kartulit sööwad?“

„Ei, ei — kuna rääkisin mina seda? Aga ometi — rahulist elu otsida mõtlesin mina. Õnne arwasin mina rahus olewat, armastust — unistawas õhtu hämarikus. „Sest õnn on liikumine, mis seisuks on muutunud . . .“ ütles keegi. Nii arwan ka mina. Aga sina otsid tormist õnne, mõõga teralt tuld tahad sa näha . . . Säääl on sinu mõtted“.

„Oh, ikka see isiklik õnn!“ naeratas noor-mees. „Murdwas, mustawas tormis ei ole õnne — ei sinule, ei minule“.

„Ja ometi otsid sina tormi?“

„Ei, minu kullakene, see, mis mina otsin, on sääälpool tormi. Ainult läbi tormi otsin mina oma rahu. Pärandame meie oma esiwanemate käest kulda ja kuulsust, kuid meie põlwe kohast seltskondlikku korda ja tasakaalu peame ise wõitma. Seda ei saa meie wanemate käest pärandada. Ka see, mis mina otsin, on õnn, on rahu, on liikumine, mis seisuks on muutunud. See on surnud seltskond, kes oma tasakaalu ja korda wanemate käest arwab

pärandanud olewat, ja kes läbi tormi paremaid aateid ei otsi. Need on une-ajajärgud ajaloos, kui kinni tahetakse pidada, mis on. Selle põlwe rahwas arwab oma rahu pärandanud olewat. Kuid mina usun midagi muud. Läheme tormisse ja lunastame wõitluse läbi enestele rahu!“

Nad kõndisiwad aegamööda nurme nõlwal edasi. Poiss oli oma käe tüdruku õla pääle pannud ja waatas tõsiselt kaugele pimedusesse, mis nagu tuhande-päälise madu linna tornide tagant wälja roomas ja omad nahkhiire tiidwad üle terve taewa laiaili laotas.

„Ja selleks lähed sina tormisse?“

„Selleks, selleks!“

„Ja sina loodad oma rahu leidwat?“

„Mina leian. Aga need, kes pärast tulewad, ei saa rahul olla meie põlwe wõiduga. Nemad tungiwad jälle oma aadete tungla walgel tormisse ja wõitlewad ning wõidawad. Ja nii on elu.“

„Kui imelik . . . kui muinasjutt. . .“

„Kui lihtne, kui luuleta. . .“

„Aga need, kes oma nooruses enese aateid kaugelt ei otsi, kes läinud põlwe pärandusega rahul on —?“

„Nemad — on hiljaks jäänud sündima. Nemad oleks siis pidanud tulema, kui läinud põlw oma sihti alles koidu kumas kaugel punetamas nägi. Ja nende wastu meie lähemegi wõitlusele — meie, noored, jõurikkad, wägewad! Eneste aated tahame meie oma noorte pääde pääle tõsta, nii et meie read kui tule sammaste hulgad kesk pimedat ööd paistawad, ja nii läheme meie — tõusedes ja wajudes — edasi, edasi!“

„Edasi, edasi . . .“ sosistas naesterahwas : „edasi, edasi . . . oma aadete walgel . . . oma päikese poole . . . edasi, edasi. . .“

Nad seisiwad laia wälja pääl : üks — täis nooruse usku ja jõudu, walmis oma rada raiuma, ja teine — täis imestust ja arusaamata kartust uute mõtete ees, mis ta ümber õhus kohisesiwad. Ja nad seisiwad laia wälja pääl ning õhtu laotas oma tiibu nende üle. Päikene oli kustunud ja tuhande-pääliline madu roomas kõrgele taewa pääle. Ja nemad seisiwad ning waatasiwad tulewiku teede poole.

„Ja sina lähed siis linna, oma tormisse?“ küsis naesterahwas.

„Jah, sinna lähen mina“.

„Sinna külma, südameta linna, mis nagu

wangikoda sind ära neelab... sina, kes sa temalt armastust nõuad. . . Ja siis peame meie sääl teineteise kõrwal kui kiwisambad käima — nii külmad, nii külmad. . . Istume, kullakene, weel enne, kui me läheme. . . Weel minut unenägu, weel õnne teineteise najal. . .“

Nad istusiwad lepa põõsa kõrwale maha, teineteise ligi.

„Minu armas, minu ainus! . . .“ sosistas tüdruk, kuna ta pää poisi põske wastu najatas ning käega tema kaela ümbert kinni wõttis : „Sinu rasket pääd tahan mina kaisutada ja paitada, milles mustad mured ja rasked elumõtted elawad, Suudaks ma neid kortsusid su otsaesiselt ära suudelda ja sinu mustad murelinnud ära hirmutada!“

Poiss laskis wäsinult pää naesterahwa sülle ning pigistas silmad kinni.

„Minu armas, minu ainus! . . .“ sosistas tüdruk : „Sinu pääd tahan mina paitada, mis ju noorelt nii wäsinud on, — wäsinud omast tööst ja wõitlusest. . . Mäletad, kui mina sinuga tuttawaks sain, siis oli kewade, ja sinu pääs oliwad esimesed hallid juuksed — kaheksateistkümne aastaselt. Ja siis olid sina külm, trotsiw, wihane ja talwe külmast ning tööst wäsinud. Ja nüüd on sügise, aga hallid juuksed on kadunud. . . Mäletad, õhtuti tulime meie

siia wälja legendikule kõndima, ja nägime und teineteise najal, kuni pimedaks läks . . . ja sina panid oma pää minu sülle ning mina silitasin sinu sasis juukseid . . . ja siis naersime meie mõlemad pärast, sest see oli rumal ja lapsik . . . Ja nüüd on sügise, ning sina tahad uuesti elusse tormata. N e m a d ootawad sind, nendel on rauad sinu tarwis walmis . . . ja sina lähed ometi sinna lõwi-
auku . . . Minu armas, minu ainus . . .“

Ja siis oliwad nad sõnalausumata wait. Pimeduse hõlmas sulasiwad nad üheks koguks kokku.

Korraga käis kõle tuule puhawus üle legendiku ja wiskas paar pruuni lepa lehte nooremehe juustesse.

„Otsas on unenägu!“ ütles mees järsku ja tõusis ruttu üles.

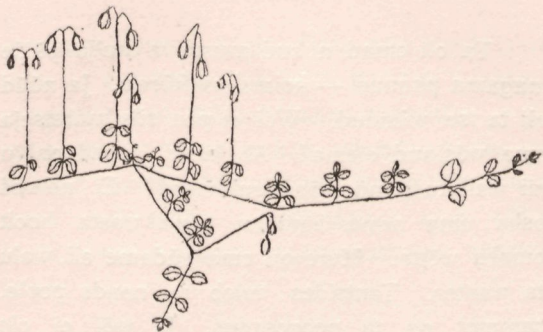
„Otsas on unenägu . . .“ kordas tüdruk jahmatades: „Otsas on muinasjutt . . .“

Ja siis astusiwad nad käsikäes tühja legendikku mööda, ja nende ees kesk määratumat pimedust hoigas sadatuhanda kiirgawa silmaga linn.

Ülewal wärisesiwad tähed . . .

Toome helbed.

Päikesepaiste wärisewad lapid langesiwad kollasele liiwale. Toominga helbed pude-nesiwad tasakesi oksadelt, kadumise murest õrnad ja puhtad nagu liuglewad lumelilled. Uniselt õõtsutades tukkusiwad puude hele-rohelised ladwad kewade hommikupooliku soojuses ja walguses.

Tuhanded rohekad warjud wärisewad liiwal, ja Leeni silmad käsiwad nagu unenäos nende tantsu järel. Esimesed õilmed wari-
sesiwad ja katsiwad pärjana tüdruku walkjas-ruuget pääd.

Juuksed arenesiwad ikka enam ja enam lahti. Nende libedad salgud wajusiwad üle kõrwade, ja üksikud kiud wärisewad kui kulla niidid silmade ees. Selgel ja puhtal otsaesisel tärkasiwad helkiwad hiihelmed.

Ta oli omad nukud mustawa mulla pääle magama pannud — kolmekesi kõrwu. Ja nüüd oli ta ise wäsinud. Wõi ei pea siis muretseja ema wäsinud olema! Ah, need lapsed on ju nii wallatud, nii sõnakuulmatud! Ei nemad oska ema armu hinnata, tema uneta hoolt omaks wõtta. Mure on ema südame all, walu ta waates. Tantsides tuleb ta nende poole, sammet on ta peopesades. Ja wõi ei ole siis tema nendega waewa näinud! Kõndima ja rääkima oli ta neid õpetanud. Aga sammu ei astunud nad ilma temata, ja nende lapse-likka soovisid pidi ta nende sinistest silmadest lugema. Ja need lõpmata laulud, mis ta neile kätki kohal laulnud oli — lilledest, inglitest ja taewast! Tulewast elu laulis ta neile: suureks pidiwad nad kaswama, kolmeks kulla-juukseliseks kuningatütteks. Nõiutud metsas nad elawad, nõiutud lossis nad magawad — sajaaastalist und. Ja kuningapojad eksiwad metsas ning otsiwad õitsewat sõnajalga, et leiaks lossi juurde teed. . .

Kõik armastus ja hellus ning lapsepõlwe muinasjutud, kõik liitusiwad ühte hällilauluks. Ja nii oliwad need laulud kui madala haawiku salapäralik kohin, kui taewas alles idas koitma lööb. . .

Walus kiskus ta süda kokku, kui ta

nukkusid nutmas nägi. Seda wõis ainult tema näha — armastaw ema. Siis laulis ta kuningapoegadest, kes nõiutud laanes eksiwad. . . Ja tema süda naeris nende naerule kaasa ja hõiskas nende hõiskamistega. Seda wõis ainult tema aru saada — armastaw ema. Siis laulis ta kolmest kuningatütrest nõiutud lossis. . .

Aga nüüd oli ta nii wäsinud ja uimane. Õhk oli raske ja lämmastaw. Mõtted käisiwad pääs nagu hallid udupilwed, alguseta, lõputa. Ja weel enam kui ialgi ennem oli ta süda laste pärast mures: need oliwad wiimasel ajal nii tuimad, nii elatud. Oleks tahtnud, et nad ometi kord kõikidele nähtawalt naeratanud oleks, kord käed talle hõisates wastu sirutanud, et nad muinasjuttu oleks imestanud ja uinudes sinised silmad kord kinni pigistanud. Aga ei, — kurdiks ja tummaks pidiwad nad eluajaks jääma! Ei tulnud enam ema suust laulusõna, ei olnud usku jutustada eksiwatest kuningapoegadest. . .

Musta mulla pääle pani ta nad puhkama. Las nad magawad! Las nad näewad und — ilusat ja laulwat, nagu kewadine maailm! Las nad näewad und nende ema

armastusest, murest ja igawusest! Ja kui nad
kä kurdid ja tummad on, siis on unenäo
maailm nendele waba. Sest kõik noored ja
ilusad asjad näewad und ning laulawad ja
naerawad unes . . .

Ta istus, käed sülle langenud, ja waatas
unistades üles, kus läbi toome lehestiku taewa
sina helendas. Ja juba tärkasiwad ta pääs
mõtted, palju suuremad ja palju kaugemad, kui
ta lapsed ja nende unenäod.

Kõrge ja suur on taewas ja maailm!
Maa on pehme ja roheline, aga taewas sügaw,
hele-sinine. Tahaks ainult istuda selle taewa
all ja unistada, tume lein südamealuses, lein
kõige ilusa ning waikse pärast; ja õnne-
tundmus rinna sees, rõõm elamisest ning sinise
taewa sügawusest.

Ta ohkas wäsinult.

Silmi pilukile pigistades wahtis ta wäri-
wate lehtede poole. Sää! nad kiikusiwad, sää!
nad liikusiwad. Ja üks käis üles ning alla kui
roheline liblika tiib. Ja ta ootas juba: nüüd
ta murdub, nüüd ta wariseb! Aga ei, ees weel
oli tema elu: kaduw kewade ja põuane suwi
ning wihmased sügise ööd . . .

Ta tõmbas oma noore rinna sügawalt õhku täis, wiskas pää selga, ja jäi pool seliti käte pääle toetades istuma. Hallitanud puude tüwed jooksiwad silmade ees ringi, haralised ja kõwerad, täis pragusid nagu kinnikaswanud haawu, noorepõlwe eluwõitluse armisid. Silmade ees awanes salajam looduse hinge nurk: Pundar kägerasse kaswanud oksid, elawaid ja kuiwanuid, lopsakaid ja loogelisi nagu sõlmes ussa, muhulisi nagu wererohkuse paisepõdemises. Ja säääl nende pääl lehtede ja õite telk, walge ja roheline, elaw oma südametuksumises, lämmastawas soojuses wõrsuw ja janunew. Ja säääl niiskes hämaruses takjaste, nõgeste ja metswabarnate rägastik, laialehelised, hiirehernes, weriheinad — kõik, mis roomab, mis wingerdab, maad mööda terawa ninaga teed katsub ning puu tüwesid mööda taewa poole keerleb, õhu ja walguse järele hingeldades. Ja kõige selle taga alt otsast sõetatud jämedad aia postid ja nende ristpuud ning läbi ämbliku wõrkude kitsad lapid taewast, põldu ning mustawat metsa. . .

Wabarna põõsas laulis wäikene lind lõp-mata laulu ning iga takja lehe all saagis rohutirts. Aga muidu ei oleks nagu terwe taewa all elamist olnud. Talu aia taga oli pühapäewalikult wait. Ainult kusagil kaugel

tilises mäletsewa lehma kaelas kellukene, waikselt ja ühetooniselt, nii nagu oleks temagi ainult osakene sellest pühapäewa hommikupooliku looduse südame tuksumisest.

Leeni pigistas silmad kinni. Oli nii imelik wäsimus, nii imelik rõõmu ja kurwameelsuse tundmus, terwes ihus unistaw lodewus. Ei kuulnud ega näinud enam midagi. Ainult läbi silmalaudade wirwendas kollane kuma ja kaugel tilises karjakellukene.

Ja korraga — nagu läbi une kuulis ta seda — inimeste naer, sosistamine ja rohu kahin jalgade all. Wäsinult wirgusiwad pääs mõtted. Häältest tundis ta tulejad, ei olnud wiitsimist nende pärast pääd pöörata ja taha waadata. See oli öde Marie ja see — sulane Kusta.

Ah, miks peaks Marie ometi nii torkawalt ja terawalt naerma! Nagu nuga lõikas see Leeni wäsinud kõrwadesse. Ei, ka siin ei pidanud ta rahu saama, et oma mõtete ja nukudega üksi wõiks olla. Ikka nad tulewad, räägiwad ning naerawad.

Kuiwanud oksad ragisesiwad jalgade all ja põõsad kahisesiwad. Nüüd oliwad nad juba toomedest mööda. Jällegi sosin ja jällegi

Marie naer, lämbuw ja tantsiw, edew ning salapäralik.

Leeni nägi ta punast undrukut oksade wahelt wilkuwat, kirjut ja edewat nagu tema kandja. Nüüd oliwad nad wist juba maha istunud, sest oksad ei kahisenud enam. Ainult sosin ja naer, sosin ja naer. . .

Leeni sirutas wäsinult. Aah! Rind oli kauasest istumisest walus. Ta hingas sügawalt mesist õhku sisse. See oli täis mustasõstra koore ning toome õite lõhna, uimastaw-magus. Ta tõusis üles, ja tuhanded kollased ja rohelised liiwa ja puu koore lapid tantsiwad ta silmade ees, wormita ning wärsked.

Üle wõsa paistis aed, täis wanu sammeldanud õunapuid; ja säääl eemal punased mesipuid, murumättad otsadel; ja säääl pihlapuu rägastik, humalatest ümber põimitud; ning kõige selle taga kõrgel taewas kaewuling nagu ülestõstetud hiiglase käsiwars.

Ja siis nägi Leeni Kustat ja Mariet. Need istusiwad seljaga wastu aeda toetades külili langenud tühja mesipuu pääl. Marie oli käed Kusta juuste sisse lõõnud, sasis ja silitas

neid, rinnaga vastu poisi õlga toetades, täis luksuwat naeru ning ülewoolawat rõõmu.

Kustal oli suur wõileiwa käär käes. Ta sõi seda laia suuga, naeris suutäite wahel ja hoidis teise käega Marie ümbert kinni.

Sää! nad istusiwad. Ja Leeni waatas nende pääle.

Korruga oli ta wäsimus ja uni kadunud, ta oli niisama äritatud nagu nemadgi. Ta tundis, et siin midagi saladuslikku, midagi keelatud oli.

Ah, miks süda ometi nii kõwasti peksis, kui ta põõsaste all kumarkili nende poole roomas! Nagu wasarad tagusiwad rinnas . . .

Nüüd oli ta juba nende selja taga.

Aga, tõtt ütelda, mis puutus see kõik temasse? Las nad istuwad, las nad naerawad. Tema mängis oma nukkudega ja läheb tagasi mängima. Ehk ta tuleb rahulikult põõsast wälja ja läheb nendest mööda, nagu ei oleks midagi olnud. Ja mis on siis üleüldse olnud? Ainult poiss ja tüdruk istusiwad mesipuu pääl ja naersiwad!

Aga kuidas süda ometi peksis! Ta seisis hinge kinni pidades õitsewate oksade wahel, wärisewad huuled awatud.

Kusta lõpetas söömise. Ja siis wõttis ta korraga oma wõimsate kätega tüdruku ümbert kinni, ning päid selga wisates sulasiwad nende huuled kirglikes suudluses, milles nende musklid end nagu wõitluses pingule tõmbasiwad ning käed wärinal koomale kiskusiwad.

Aa!

Leeni waatas pärani silmil. Ahaa! Nüüd sai ta aru, nüüd mõistis ta kõik. Ta põlwed wärisesiwad, ta pää käis ümber. Ta esimene mõte oli: kõigest wäest jooksma pista, sellest eemale põgeneda, mida ta nii kartis . . . mis nii lõpmata inetu . . . ah, ei, ei, mis nii keelatud, nii saladuslik oli! . .

Aga järgmisel silmapilgul täitis teda ainult lõpmata uudishimu. Seljaga wastu toome toetades ning kätega hõõguwat palet kinni kattes, nii tardus ta, täis kartust ja häbi.

Wärisewate sõrmede wahelt nägi ta nende kokku-sulanud päid ning Marie laenetawat juuste kuhja, milles nagu ussid oleksiwad keerlenud. Ta nägi, kuidas õe pää alla wajus ning Kusta kaela ümber wisatud käte pääle rippuma jäi. Nad naersiwad sõnalausumata, naersiwad iga liikme ja iga muskliga. Ja siis kostis Marie lämbuw sosin:

„Aga selle Maali pääle ei tohi sa enam waadata! Ei tohi!“

„Ei . . . ma ei waata . . .“

„Nii nagu tahaksid sa teda ära süüa, nagu oleks ta sulle, kes teab, mis! Ta ei ole sulle midagi, mitte kui midagi!“

„Ei midagi . . . ei midagi . . .“

Nende rinnad wajusiwad kokku. Poisi pää kaldus tüdruku hõõguwa palge pääle. Ja jällegi sosin:

„Ei ole ta noor, ei ole ta ilus ja waene on ta nagu kirikurott! Mis on sul asja temaga ja temal sinuga? Ja waadata ei tohi sa enam tema pääle, nagu oleks ta sulle, kes teab, mis!“

„Ei midagi . . . ei mitte midagi . . .“

Üks wäikene lind laulis wabarna oksa pääl lõpmata laulu ning õhk oli lämmastawmagus kui mesi . . . Leeni kuldsetele juustele pudenesiwad walged toome õied ning tema wäikene pääkene käis wärwidest, lilledõhnast ja hõõguwast sosinast ümber . . .

Ah, kui hää oleks kõigest sellest eemal olla, kaugel, kaugel!

Uimaselt läks ta läbi toome wõsa, tasa-kesi ja wäsinult. Ta unustas omad titekesed

magama, ja need jäiwad nüüd päikese kätte. Sest warjud läksiwad nende päält ära — ja neil pidi soe tulema, nii et üle roosade palgete higipisarad alla weerewad. Ja päike põletab nende näokesed pruuniks, nii et nad nagu Moabi lapsed wõi Mooramaa mehed wälja näewad. Nii, nagu oleks nad nädalate kaupa lõikusepõllul olnud ning tükitöö pääl sãrgi wãel selga murdnud. Wõi nagu oleks nad palgega palu pääl maganud, ning nüüd ei aita muu, kui maahõbeda kaapimine. . .

Ta unustas omad lapsukesed. Las nad näewad und, et nende ema wãsinud on, nutta ja kaebada tahab ning ei tea, mis tegema peaks! Las nad näewad und, kuidas tema wãikene süda hãbi ja walu pãrast rinnus rabeleb!

Leeni läks aiast wãlja, läks läbi õue ja siis nurmedele. Põllupeenar kãis talirukki ja ristikheina wãlja wahel. Kõrgel pãã kohal sinetas lõpmata taewas nagu meri. Ja selle taewa all wõrsuwate wãljade keskel kãis wãikene tüdruk, õnnetu ja wãsinud, pãã tãis meeleãraheitlikka, kibedaid mõtteid.

Ah need suured, need suured inimesed! Tal oli hãbi, tal oli walus nende pãrast. Tal oli tundmus, et ka temagi nende saladust teades

sellest osa on wõtnud. Tal oli tundmus, et ta kõigest sellest isale ja emale rääkima peaks, kõik ülestunnistama, nende pääle kaebama — ja siis nende eest andeks paluma — kas wõi põlwedel paluma! . .

Ah need suured, need suured inimesed! Kuidas nad räägiwad ja kuidas nad on! Nii salameelikud, nii kawalad on nende mõtted. Aga kõwasti nad naerawad, kõwasti nad pilkawad kõike, mis lapselikult õrn, mis ise-eneesele elab. Sest nad naerawad tema ja ta laste üle. Ja nad ütlewad: „Suur tüdruk sa oled — ja nukkudega mängid! Aeg mehele minna — ja nukkudega mängid!“ Ei nemad saa aru tema armastusest, ei tunne ise seda, ei tea ialgi! Kõik on nendele nii toores, nii lihtne kui lage heinamaa, kui mustaw turbasoo!

Oh, miks peaks nad teda ometi kiusama, miks haawama — iga oma sõnaga, iga oma teoga! Mustaks muutuwad toome helbed, kui nad nende pääle pilgu heidawad, ja lilled kaotawad lõhna, kui nad nendest mööda lähewad . . .

Ta purtskas korraga nutma, walusalt ja kibedalt. Ja pisarad jooksiwad üle ta palgete — alla mustasse mullasse.

Ah, nutta ainult jääb temale, nutta — maailma ja elu ning kõige ilusa ning õrna pärast, mis elus on ja mida inimesed ei näe, ei tunne ning tunda ei taha!

Nutus kerkis ja wajus ta rind. Ja mida kaugemale läks, seda enam ununesiwad Marie ja Kusta kodus. Rinda täitis üleüldine lein elu pärast, walu kõikidest haawadest ja ülekohtust, mis maa pääl sünnib. Ning selle kõrwal tärkas tundmus elu suurusest, rõõm olemisest, igawene igatsus . . .

Pisarad kustusiwad ta silmis. Ah, kui nüüd ainult minna ja minna — ühelpool rukkinurm ja teisal ristikhein — ning kahe wälja wahel keerleb põllupeenar taewa kaugusesse! Ta läheb ja läheb — ainult nurmed ja taewas, nurmed ja taewas . . .

Aga taewas oli nii lõpmata sinine, ning selles sinises meres ujusiwad lumiwalged kerged pilwed nagu pleekiwad kangad. Ja üle pilwede woolas alla päikese walgus, nirises pilwede pragudest nagu kuldne wihma waling. Ja pehme maapind, karwane ning kore, wõttis seda wihma wastu, imes oma sisse, sünnitamise walus tuksuw, hõõguwas janus hingeldaw, loomise õnnetundmuses wärisew ja

õhkaw. Maa sügelewat ja pakitsewat koort läbi murdes paiskasiwad lehekese ja nupukesed oma päid üles. Niiskes ja kuumas hämaruses roomasiwad muruheinte niidid, kord maa alla kadudes, ema rinda imedes, kord lehepungasid päikese poole wisates. All soojusest aurawa mulla pääl märgade hallituse rakukeste wahel käisiwad pisikesed putukad, helepunased nagu werewa sammeti tombud. Iga lehekese, iga lible all istus keegi, waatas säält salakawalalt wälja, näitas keelt ning sarwi ja ümistas oma laulu. Iga kõrrekeste pääl kiikus mõni metslane, õõtsutades ja kaasitades. Warsi mööda roomasiwad imelikud olewused, aegamööda oma pikki kisadega koiwi asetades, helbetel rippudes ja kõikudes, suud ammuli pääs, silmad pärani — nagu arust ära . . .

Õhk oli nagu mesi ja maa nagu magaw laps lämmastawal suwe õöl: Ta nägi und ja sonis läbi une, hingas sumedat õhku oma sisse ja aeles õrnade sõrmekestega kätki nõõride kallal . . .

Nurmed lõppesiwad. Leeni läks kungaste rajakestel, mis siira-wiira põõsaste wahel keerlesiwad ja millede esimesi tallajaid keegi ei tea: nagu oleksiwad taewaalused linnud

nad väljavalinud ning sääsed samblasse sõtkunud. Ta läks ja tundis ülewoolawat rõõmu kõigest, mis ta nägi ja kuulis: jalgade ümber krabisewast kanarpikust ja tee ääres puuoksa pääl istuwast punasest orawast, kes terwele jumala maailmale palgesse sülitas; walgest kasetohust, päikesest ja oma elust. Ta unustas, kust tuli ja kuhu läks. Ta tahtis ainult minna, ilma ainsama mõtteta pääs, ainsama tundmusega rinnas: tahaks midagi, ja ei tea mis; on rõõmus ja kurb, ja ei tea miks. Ah, kui nüüd keegi wastu tuleks — ükskõik, kes — ta naeraks sellega ja nutaks rõõmu pärast! Ja nad jookseksiwad teineteise järel pärimäge plaginal alla orgu. Oo, õhk wingu guks kõrwade ümber ja kase oksad lööksiwad palgesse! Ja lilled wilkuksiwad mööda kui helmede pael!

Ja korraga pistis ta jooksmas. Ah, kuidas süda peksis ja hing rinnus rabeles! Maa wajus jalgade all ja õhu laened wõtsiwad teda wastu. Aga ta jooksis ikka kiiremini ja kiiremini, nagu oleks teda keegi tuhandil tiiwul taga kihutanud, wõi oleks muld ta jalgade all punaselt õõgunud. Ah, ikka edasi läbi winguwate õhu wirnade, edasi kinniste silmadega awanewa tühjuse sisse!

All puude wahel istus ta mättale. Weri

huugas mühisewa laenena pääs ja rinnus lan-
gesiwad hiigla wasarad. Ta waatas tuksu-
wate silmadega üles ja katsus midagi mõtelda.
Kuid pääs oli hämaralt tühi ja waikne. Kõr-
gelt wilkus taewa sina ning walged pilwed nagu
lumised mägede harjad.

Ta hakkas edasi minema. Korraga wilk-
satas põõsaste wahelt midagi läikiwat. See
oli kuiwaw oja, mis nagu madu kungaste ja
mäeselgade wahel hiigla saarepuu ja ema-
leppade looka paindunud jändrikkude tüwede
all wingerdades roomas. Äraõonestatud kal-
laste ja mustade kiwide all kumardades look-
les ta mägestikust alla, hüpeldes ja põlwili
käies, ähwardades ja meelitades. Sääl, kus tal
tee kitsas ja läbisaamine raske, wõis ta
wiisakaks ja painduwaks nagu wari muutuda ;
aga kus ta sügawate haudade kohal pikali
heitis, säääl oli ta salameelikult tige, umbusklik
ja kõrk. Kärestikkude kohal naeris ta edewalt,
neitsiliselt puhas ja läbipaistew ; aga haudades
kaapis ta õõde hämarikus kaldaid sisse ning upu-
tas põõsaid ja puid. Nii läks ta põldude ja
metsade wahel, kuni ikka suuremaks ja suure-
maks saades kord lapsepõlwe wallatused täiesti
unustas ning iseteadlikult ja tõsiselt kesk laiu

niitusid rahulikult merede poole rändas, palgel wanaduse must mure ilme ning aegade tumedus.

Seda oja oli Leeni lapsest saadik armastanud. Salaja oli ta kodust ära tulnud. Kahel pool kõrgel pää kohal kahises rukkiwäli, õietolm lendas. Tema aga tuli piiludes ülewalt põllupeenart mööda alla, nii pisike ja ime tõsine. Ta seisis kiwide pääl ja tundis, kuidas külm wesi kõditawalt ja paitawalt üle paljaste jalgade jooksis. Ta istus haudade äärde kaldale ja waatas imelikus joowastuses ja kartuses mustawasse sügawusesse, silmad hirmust suurenenud . . . Ehk kui sügise tuli ja kured juba lennanud oliwad, siis käis ta koltunud kaldaid mööda, kuulas tuule waikset wíngumist raagunenud puude ladwul ning waatas üles hämara ning halli taewa poole — wáikene ja tõsine . . .

Ja nüüd tuli ta jällegi siia. Rohutirtsude parwed lendlesiwad niidu rajakeste kohal. Kalda wõsade ümber keerlesiwad esimesed suwe kiilid. Nende sinised metallised tiiwad läikisiwad klaasises wees wastu, kui nad tasase summinaga oja kohal liuglesiwad.

Talle oli kõik see wana, igawesti tuntud, nii kaugele kui ta mälestus ulatas. Ta oli nagu isegi jagu sellest ilusast maastikust, kus iga rohukõrs teda mõistis, iga angerwaks pääkesega tema poole kumardas.

Mõttes läks ta kalda puude wahel, kus päike latwades kadus ja ilmus. Rada laienes, ja läbi wõimsalt üles wisatud kühmas saarepuu okste punetas sawine mägi. Säälsamas oli ojas kõige sügawam haud, must ja mäda. Teisel kaldal muutus ta ilgeks rabaks, mille kohal mustad hundipurikad päid kõngutasiwad ning tigud kalmuste lehtil läikisiwad.

Haua kõrgel kaldal istus karjapoiss Widrik, õngewibu peos, ja waatas üksisilmi korgi pääle, mis kiirgawal weepinnal wähe wärises.

„Widrik!“

Waewalt pööras see pää tema poole ja pörutas siis wihase häälega :

„No ole nüüd sinagi wait! Hakkas wiimaks wõtma, aga sina hirmutasid jällegi ära!“

Ja ta sülitas äritatult wette. Koer, kes tema kõrwal istus, kumardas kähku pää alla, kui wee sulpsatust kuulis, ja nägi ainult, kuidas sülg wees laiali läks.

Kurwastatult ja wäsinult istus Leeni Widriku kõrwale ja hakkas ka korgi pääle waatama.

Widrik oli imelik poiss. Tema kuiwetanud hallis näos, millest poolkinni pigistatud mõttetarga silmad rahulikult wälja waatasiwad; tema õhukestes kuiwades huultes, millede ümber nagu pilkaw naeratus wärisenud oleks ja mida ometi ei olnud; tema kohmakas, raskes kõnnakus ja kinnises rakulikus kõnes, kus nagu igat sõna hoitud oleks — kõiges selles oli midagi wanamehelikku. Kui ta naeris, siis oli see, nagu oleks ta ütelnud: „Waata, mina naeran, aga ma naeran maailma rumaluse üle!“ Ja kui ta wait oli, siis oli see nii, nagu oleks ta kõige maailma asjade üle juurdlenud, täis sügawat rahu kõige selle kohta, mis ümber sünnib wõi sündimata jääb.

Ta oli kakenud ja kõhn, nii nälgunud, nagu oleks ta nädalate kaupa metsapadrikus istunud, puu päält koort närinud ja taewapoole wahtinud. Aga ta ei pannud seda tähelegi. Temale oli ka see ükskõik, et ta igal suwel ise peremehe juures, aga wahel suwe jooksul koguni kahes talus karja hoidis. Sest harilikult läks ta ikka tülli, ja nad ajasiwad ta lihtsalt minema.

Kuid need tülid ei tulnud mitte sellepärast, et ta halwemini ametit pidas kui teised karjused, wõi oleks ta leidnud, et süüa wähe saab. Ei, need läbirääkimised tuliwad mõtete pärast, mis sellel poisil pääs keerlesiwad. Mõtete pärast! Kas need lollid sellest aru ei taha saada, et ka temal mõtted pääs wõiwad olla? Aga need rumalad ei teadnud, mis nad tegiwad: nad ajasiwad ta harilikult ikka ära, kui selgeks sai, et karjapoiss palju targem oli kui peremees ise. Ta tahtis seda neile selgeks teha, aga mis niisugused ogarad maailmast mõistawad! Korra oli ta koguni kirikumõisas karjuseks. No säält tõtsiwad nad ta ju nädala pärast wälja. Sest sel pöörasel oliwad isegi pühakirja kohta omad arwamised! . .

Aga kas nad arwasiwad temale sellega, et nad ta minema saatsiwad, midagi ära teha? Mitte midagi ei saanud teha! Tema läks, täis eneseteadwust ja kurbtust maailma üle, kes ei tea, mis ta teeb. Ta wõttis ühe kaenla alla pastlapaari, teise alla koti, karwane koer Eku käis ta kondis — ja nii ta läks. Aga kotis oli kanikas kiwikõwa leiba ja kolm raamatut. Kahes nendest kõneldi taewalaotusest, aurumasinast, aegadest ja kuningatest. Kolmas

oli käega kirjutatud — sinise paberi pääle, ja seda ei olnud weel üksigi wõõras ialesgi näinud. Sääl oli koguni werega kirjutatud lehekülgi — pruunid tähed täis kohutawat saladust. Sääl oliwad katkendid Seitsmendast Moosese Raamatust, rahaaukude nõiasõnad, aasta õnnetumad päewad. Ta oli punaseid nõiaristisid nagu saladuslik surnuaed täis . . .

Tema tahtis karjuseks jääda. Selles oli midagi toredat: istud lõpmata taewa all ja woolid kadakapuust püttisid. Tema armastas kalu püüda. Selles oli midagi iseäralikku: waatad korgi pääle ja mõtled: missugune kala nüüd küll wõtma peaks: suur wõi wäike, ahwenas wõi särg; wõib olla aga, et üksigi ei wõta. Ja kui siis tunned, kuidas ta juba ussi pureb, siis on, nagu siputaks maailmline saladus su jõhwi otsas . . .

Ta istus küüras, oma keha kõhnade käte pääle toetades, paljad mustad jalad nagu puu juured wälja sirutatud. Ja tema kõrwal istus koer. See oli juba wana. Ta silmakulmud ja habe oliwad walged, ja ta külgedelt oli aeg ning eluwõitlused karwad maha wõtnud. Sääl wõis ta küljeluid lugeda ja näha, kuidas ta süda tuksus. Ta oli surmani kõhn ja sügawalt

tõsine. Kui ta istus, siis rippus ta pää üleskerkinud terawate õlgade wahel, huuled ripakile, suunurkades kibedad jooned.

Leeni waatas korgi pääle. Aga tal oli igaw ainult seda näha, mis ei liikunud ja milles midagi iseäralikku ei olnud. Kuid koera ja Widriku silmad oliwad sinna nagu kinni naelutatud. Iga korgi wāhema kui wārina juures wārisesiwad ka nende õlgade wahel rippuwad pāād. Hinge kinni pidades puurisiwad nad siis silmad korgi sisse, süda täis ootuse wārinat, nagu oleks nende eluõnn kaalu pāäl olnud. Ühtewiisi mõistsiwat nad mõlemad igat kalmuste kahinad wõi wesiwirwete māngu...

Kesk pingul ootamist läks kork korraga wee alla.

Koer hüppas üles, ainukene pilk sähwas ta silmist Widriku palgesse, ja siis kostis ta kurgust tume urin.

Widrik tõmbas õnge wabe winna ja jõhw wihwatas weest wälja. Aga kala õnge otsas ei olnud.

„As'sa kurat!“ hüüdis Widrik ja Eku istus maha, täis häbi, wiha ja meeleäraheitmist, karwuta kõrwad ripakile. „Tund aega käib ta siin ümber: ei wõta, ei lähe ära ka!“

Aga kui ta ussi pääle sülitada tahtis, et seda uuesti wette wisata, nägi ta, et kala ikka tõesti „wõtnud“, kuid ussi ühes konksuga ära tõmmanud oli. Nüüd alles süttis Widriku wiha põlema.

„As'sa hirmutis, as'sa peletis, as'sa nimeta metslane!“

Ta peatas, nagu oleks kalalt wastust wõi wabandust ootanud. Aga see ei wistanud sarnase teotamise pääle midagi. Ta sülitas ja algas uuesti, noomiwalt ja aegamööda:

„Kellega sa arwad tegemist olewat? Kas sa pead mind lolliks, tolaks, wõi muidu rumalaks? Wõi arwad sa, et maailm ainult sinu narrimiseks on, ainult nagu naljaasi?“

Aga kala ei wistanud ikkagi weel.

„Parem oleks sa wõinud olemata olla! Parem oleks sa kärnkonnaks wõi kaaniks sündinud! Kurat sinu ja su suguwõsa sisse!“

Ta pani uue konksu õnge otsa, aegamööda ja wanamehelikult nohisedes. Ja säääl juures rääkis ta juba waiksemalt, nagu inimene, kes oma hingerahu jälle tagasi on saanud, täis teadmist, et kui teda petetud on, siis petja sellest ometi kasu ei ole saanud:

„Ma tahaksin teada, kuhu sa lähed — konks kõhus! Ära lõped sa, nagu raibe sa kärwad! Tükid pääd pidi muda sisse ja sured

sää! Sa arwad, et sa mind narrida said? No—o, on ju mõned enne sindgi seda katsunud. Aga . . .“

Ta sülitas põlastawalt wette.

Leeni waatas pärani silmil tema otsa.

Ialgi ei olnud ta teda täiesti näinud, wõõras oli ta kõikidele olnud. Tema kartis seda imelikku tõsist poissi, kelle karwase pää ümber wanaduse saladus ennast wälja oli laotanud. Ta kartis tema wihast waadet aukulangenud silmadest ja tema naeru, mil nahk silmade juures kipra kiskus.

Ah, kui üksik, kui waene see Widrik oli! Keegi ei hoolinud temast, keegi ei teadnud, kust ta tulnud ja kuhu ta läheb. Räbalad oliwad ta pruuni ihu pääl, kõhnad sõrmed kõwerad nagu teoorjade käed ja nälgunud lõualuu pääl sinised warjud.

Ta oli wihane ja trotsiw kõige kohta. Ta oli nii, nagu oleks elu temale ainult narri-mine, nagu ei oleks enam midagi uskuda, midagi loota . . .

Ta sidus konksu kinni, rebis suure wihma-ussi pooleks, pistis ühe poole konksu otsa,

sülitas selle pääle ja lausus siis õnge wette wisates ähwardawal toonil, nagu oleks tal leegionidega läbikäimist olnud :

„Saame näha!“

Ja siis waatasiwad nad mõlemad — karjapoiss ja koer — üksisilmi kiikuwa korgi pääle. Ja jälle seisis endine waikus oja kohal, täis kesklõuna päikese walgust ja uimastawat angerwaksade lõhna, mis niitude päält pilwena üles tõusis. Ees mustas haa sügawus, selle taga sinised sawiwirnad, millede wahelt hallikate nired alla wenisiwad, ning puude hele-roheliste latwade keskel taewa serwal punased mäed.

Leeni waatas pilukile pigistatud silmalau-dade wahelt Widriku ja Eku nälgunud kogusid, mis nagu põlenud kännud kaldal istusiwad, karwased ja luitunud.

Ja korruga oli tal nendest mõlematest kahju, nii lõpmata hale meel. Ah, kui keegi Widrikuga ometi hästi ümberkäiks, kui keegi teda meelitaks, temaga naeraks ja temaga nutaks!

Ja ta ütles korruga eneselegi ootamatalt poolsosinal, pääd poisi poole kumardades :

„Widrik, mis sa nüüd siin oja kaldal ikka istud?“

„No kuhu ma siis ometi minema peaksin?“ küsis see äritatud, jämeda häälega.

Ta ei käänanud päädgi tema poole! Niisugune unine! Ja jälle oli minut lämmas-tawat waikust.

„Widrik . . . kas sa tahad . . . ma toon sulle wõileiba? . . .“

Ah, seda ütles ta lämbuwa, wärisewa häälega, nagu armu paludes ütles ta seda!

„Wõileiba?“ Nüüd pööras ta ometi ümber ja waatas pool küsiwalt Leeni otsa. Ja tema pää järele käänles ka koera nina, ühesugune ilme mõlemate palgel. „No miks ma siis wõileiba ei peaks tahtma!“

Leeni hüppas üles, ja korruga täitis teda sarnane ootamata rõõmu tuju, et ta heledalt nagu lauldes „lastekeeli“ hüüdis:

„Piópile pisiin! Pimipina pitúpilen pi-wárspiti“.

Aga kui Widrik talle arusaamatalt otsa wahtima jäi, siis hüüdis ta, ise juba jooksu pääl:

„Ole siin! Mina tulen warsti“.

Ta jooksis rada mööda, mis küngaste wahel keerles, üles, kuni juba talu õlgсед harjad puude wahelt paistsiwad. Wiljad wäljadel oliwad

helerohelised, libled wärisesiwad laenetena. Päikese lõõsa all auras muld raugetawat niiskust üles, mis maa lähedale nagu õrn walge suitsuwina tarduma jäi. Terwe taewaalune oli seda rõõska udu täis, ja raskelt rändas tema sees päike, silmad hõõguwast kuumusest weripunased. Üle põldude tuliwad tuule puhawusega liblikate parwed, wiibutawatel walgetel tiibadel kuldne tolmu kord.

Endiselt oli talu waikne. Õde Marie toetas aia wärawat wastu, silmad wäsinult pool kinni, kolm kullerkuppu juuste sees.

„No kust siis sina jooksed?“ küsis ta wäsinult ja osawõtmatalt.

„Mina . . . ah, mina olin säääl all niidul . . . tead, kus see suur Kalewipoja kiwi on . . .“

Ah, ei, ei ta pidi waletama! Keegi oleks nagu käs kinud seda.

„Tead, säääl on nii lõpmata palju kullerkuppusid ja pääsukesesilmi . . .“

„Ja—ah? . . .“

Marie unised silmalauad wärisesiwad, närbinud kullerkupud kumardasiwad üle ta otsaesise alla . . .

Hämaras jahedas aidas lõhnas hallitus ja kopitus. Ülewalt laeritwadelt tuliwad ämb-

likkude wõrgud alla tühjadesse salwedesse. Palkide wahelt paistis päikese walgus sisse. Kiirte puntras tantsis kuldne tolm.

Leeni aga ei pannud midagi enam tähele. Ta tõusis kikiwarwul üles ja wõttis laudilt laia leiwa nagu sõjakilbi maha. Wintske tainas rullitas pika noa ümber. Ta lõikas tugewa lahmaku leiba ja palkide wahelt langewa walguse joone sees määris ta sellele siis wäri-sewate kätega hiigla korra wõid pääle.

Talu muru oli endiselt tühi. Päike käis punetawate silmadega taewas.

Ah, et nüüd nii minna saaks, et keegi ei näeks! Aga mis sest, kui näewad? Las waa-tawad, las teawad, et ta selle leiwa Widrikule wiib! Kuid siisgi, ei, ei . . . Sest selles on midagi toredat, et kõik seekord teisiti on kui harilikult, et saladuse wari iga ta sammu üle ennast wälja laotab . . .

Ta lippas tare akendest mööda, jooksis läbi poole aia ja peatas lõõtsutades puude padrikus.

Toome helbetes, kesk päikese heledat lõõska, puhkasiwad tema lapsed. Ah, need wäetikesed nägiwad hirmust, hirmust und, so-nisiwad wiirastustest ja wisklesiwad higiste

käekestega. Nad nägiwad und, et nende ema neist osawõtmatalt mööda läks, ainult ühe pilgu nende pääle heitis, pää täis teisi mõtteid, süda muud muret täis. Nad nägiwad und, et tema mööda minnes oma juukseid silus, üksikud kiud alla otsaesisele raputas ja siis nelgilille nende lakkide wahela pistis . . .

Aga ei, ärgu tema lapsed mõtelgu, et ema nad unustanud on. Ainult aega ei ole temal nüüd. Kas nemad ometi aru ei saa, et Widrik nii nälginud on, oi, kui nälginud?! Ja kas nemad aru ei saa, et ta nii lõpmata hääl ja nii lõpmata üksik on?!

Küll tuleb ema kord tagasi, silub nende juukseid, paitab nende palgeid ja laulab laulu kuningapoeegadest . . .

Säält, kust kahe wälja murtud aia posti wahelt „koerte tee“ käis, säält läks ka Leeni nurmedele. Ja endiselt käis tee wäljade wahel, millede kohal põuaauru walged wiirud tukkusiwad. Ja päike kõndis ta selja taga, waatas palawail silmil üle ta õla wõileiwa pääle, kuni wõi sulama hakkas ning tilkadena põllule langes.

Leeni aga läks ikka kiiremini ja kiiremini ärewuse ja ootuse pärast wärisedes. Temal oli lõpmata hääl meel, et Widrik ometi tema

käest wõileiba tahtis. Tal oli koguni sarnane tundmus, nagu oleks Widrik seda temalt palunud: „Leeni, tead, mul on nii nälg, nii lõpmata nälg!“ Ja nagu oleks tema siis hooletult lausunud: „No ma wõin ju sulle midagi tuua. Teistelt aga ei saaks sa ka suutäitgi mitte“ . . .

Juba wilkus oja tüdruku ees.

Widrik istus endiselt kaldal. Ta sõimas Eku kõige sügawamal kaastundmusel ahwenaturadit, kes ta õnge jõhwi läbi oli närinud ja nüüd endise wisadusega teda kiusas, täis saatanlikku tighedust ja pöörast kawalust. Widrik nägi selgesti, kuidas ta wagla ümber käänles, sabaga korki alt üles löi, — ja kui ta naerda oleks wõinud, siis oleks weest tema põrgulist hirwitamist kuulda olnud.

Ainult minutiks wilksatas Widriku silmanurkades häämeele helk, kui ta wõileiba nägi. Ta wõttis leiwa, murdis sellest osa koerale, sülitas korra wette ja hakkas siis ahnelt sööma.

Leeni istus tema kõrwale ja wahtis üksisilmi ta suu pääle. Ah, kuidas ta sõi! Nagu ei oleks ta eluilmasgi midagi pääle aganase leiwa ja wesise kartuli näinud! Wõi nagu ei oleks kolm päewa enam söögiwa ta suhu saanud!

Tüdruk waatas. Ta pale õhetas ja kõrwad põlesiwad. Waenekene Widrik, waenekene! Ainult nagu wari on ta, murelik ja üksik, mõtleb ja unistab. Ah, miks on nad nii kaugel teineteisest olnud! Kui nad kõik omad mõtted, mured ja lootused üksteisele ära räägiksid! Ja tema ärgu arwaku, et ka Leeni elus ei kannata, et temalgi leina ei ole. Ei, ka temast ei saa keegi aru, keegi ei mõista tema nutwat ja igatsewat südant. . .

Ah, kuidas süda tuksus, nagu oleks ta rinnust wälja tahtnud hüpata! Ta hõõguw pää käis ümber kui uimastawast mürgist, mida ta mustawast ojast sisse hinganud oli. . .

Aah . . . Nüüd pani ta oma wärisewa käe tasakesi Widriku kakenud kuue ümber ja toetas pää pehmelt ta õlale . . . Ah, nüüd peab õige wait olema, muidu lõhkeb süda, muidu lõhkeb rind! . .

Tumenewate silmade ees lapid taewast, musta wett ja punast mäge, rinnas walu, häbi ja ahastus, nii toetas ta poisikese najale, ootusest wärisew.

Ah, nüüd tuleb midagi suurt ja toredat, nii nagu kõik muinasjutud, mis kohutawad ja kaasakiskuwad, saladuslikud ja kiirgawad on!

Ta tuleb nii, nagu luiged kewadel tulewad, wõi nagu toomepuu üle öö õitsema lööb.

Sinised wesikiilid keerlesiwad oja kohal ja roheline konn istus wesiroosi lehe pääl ning waatas pilukil silmil päikese poole.

Aga Widrik ei pannud sedagi tähele. Ta näris ning neelatas edasi, otsaesisel sügawad kortsud. Ta silmad uuristasiwad sinise sawi märgade kihtide wahel, roomasiwad säält üles ning kangutasiwad kiwistanud konnakarpisid seina küljest lahti.

Ja siis pani ta uue liiwikese konksu otsa ja heitis selle jällegi wette, rahulikult ja külmawereliselt.

Leeni käed wajusiwad jõuetult rüppe . . .

Aah, kuidas pää walutas! Rind oli nagu tuld täis ja silmad ei näinud enam midagi. . .

Ta kattis kätega palge kinni, ja tähelepanematalt hakkasiwad pisarad ta sõrmede wahelt jooksuma, esiti tasa ja siis ikka kõwemalt ja kõwemalt. Ja korraga täitis terwet ta olewust meeleäraheitlik põletaw nutt.

Widrik pööras pää tema poole.

„No mis sina siis? . . .“

„Widrik. . . sa ei. . . armasta mind!“
hoigas Leeni läbi nutu, ja pisarad jooksiwad
ojana üle ta palgete.

„St! Wõtab!“

Wibu paindus looka ja weest wilksatas
suur ahwen päikese käes sätendawa soomu-
sega kaldale. Widrik haaras tal lõpustest
kinni ja lõi ta wastu kallast, nii et maa tüma-
tas. Koer aga hüppas kala ümber Indianlaste
sõjatantsu, hallis habemes häämeele pisarad.

„As'sa kurat!“ hüüdis Widrik täis wõidu-
rõõmu: „Keda sa arwasid narriwat? Sa ar-
wasid enese kõige targema terwes maailmas
olewat — sina! . . . Leeni, waata, kui wihane
ta weel on!“

Leeni aga ei näinud enam midagi. Ta
silmad oliwad pisaratest pimedad. Aegamööda
läks ta rada pidi kodu poole, aegamööda,
nagu oleks ta korraga wanaks saanud, nagu
oleks elurõõm igawesti ta südamest kadunud. . .

Jällegi wilja wäljad ja jällegi talu õuna-
aia helerohelised ladwad sinises taewas. Ja
endiselt painutasiwad nurmed oma päid tuule-
kese ees ning pehmed laened käisiwad hilju
üle põldude.

Ja uuesti oli ta aias. Maa oli warisenud toomehelbetest lumiwalge. Õied katsiwad nukude riideid ja juukselokkisid.

Ja nukud nägiwad und :

Kellukesed helisewad õhus. Ah, kuningapojad sõidawad ! Nad kihutawad lossimäele üles, mantlid õlgadel nagu kotkaste tiiwad. Muusikamehed käiwad nende ees, pään paljad, ruugetel juustel rukkilillede pärjad. Ja kandlid hoigawad kesk hobuste raudade tule walingut armastuse hümnusid.

Ja nüüd pahwatawad wärawad pärani ning kuningapojad tulewad sisse. Nende pääst wõetud kübarate punased suled jooksewad maad mööda. Ja nüüd küsib üks nendest põlwili langedes :

„Ja teie olete need äranõjutud kuningatütred ? . .“

Ja need wastawad häbelikul sosinal :

„Meie. . .“

Aga — ah, miks nad äkisti seljad põõrawad, palgetel pilkaw naeratus ?

„Preilid, waadake ometi peeglisse !“

All lossi tee pääl käib tuli hobuste raudade all ja kandlid hoigawad uusi armastuse hümnusid helistades.

Aah! Päike on nad pruuniks põletanud
nagu Mooramaa mehed!

Leeni langes nukkude ette põlwili maha.

Wäikene tuulekene libistas toome ladwul,
ja wiimsed õied pudenesiwad. Wiimsed, —
ja nüüd ei olnud neist enam ühtegi ülewäl;
puud mustasiwad tumeroheliselt. Aga all oli
maa walge nagu waiksel talwe õhtul. Ja
selle walge waiba pääl põlwitas wäikene tüdruk,
närbinud nelgilill juustes, ja ta rind wärises
walus nagu wäriseb ohwri süda, mis kusagil
taewaserwal altaril põleb, ja mida jumalad wastu
ei ole wõtnud. . .

17. X. 07.

April 25th 1864
Dear Mother
I have just received your kind letter
and was glad to hear from you
I am well at present and hope
these few lines will find you
the same
I have not much news to write
at present
I must close for this time
Write soon
Your affectionate son
John Smith

Suwe öö armastus.

2000-01-01

Mees sosistas paar korda tüdruku nime, liigutas tasakesi ka ust. Kuid aidas oli kõik wait. Ukse lähedal magas wäsinud naesterahwas. Ta hingamine kostis siinsamas kõrwa ääres, kui poiss pää wastu wõtmeauku surus ning kuulas.

„Maali, kuuled sa? . . . Maali! . . . Maalikene! . . .“

Aida pōranda all jooksiwad hiired. Ja siis oli wait. Ja siis jooksiwad jälle hiired. Ja siis jäi uuesti wait.

„Maalikene. . .“

„Mis? . . . Kes säääl on? . . .“

„Mina olen . . . Sa siis häälest aru ei saa? Kusta olen. . .“

Naesterahwas liigutas ennast woodis. Õled kahisesiwad ta külje all. Sel minutil jooksiwad jälle hiired, ja siis ütles tüdruk :

„Ja sina oled ometi tulnud, kui ma küll ütlesin, et sind sisse ei lase? . . .“

„Ja ikkagi ei lase? Ei lase?“

„Ei! Mine ära“.

„Maalikene, kuule . . .“ ja poiss laskis rinnuli ukse najale ning sosistas õige tasa.

„Ah, jäta mind rahule!“ hüüdis tüdruk pahaselt.

Õled kahisesiwad. Naesterahwas käänas wist teise külje.

„Mis sa karjud?! Jumala pärast, tasamini . . . sosinal . . . Kas Mari täna siin ei maga?“

„Ei. Ta on lauda pääl heintes . . . Nüüd mine aga ära“.

„Maali . . . Maalikene, kas sa siis tõesti niisugune oled? . . .“

Oli kuulda, kuidas tüdruk naeris. Jaa, seda, missugune ta on, oli temale wist sagedasti ette heidetud. Ta naeris, ja kui hiired oma korra jällegi ära oliwad jooksnud, ütles ta :

„Missugune? Ah niisugune, kes mitte iga poisi järele ei jookse!.. Seda sa tahad . . . jaa! Nüüd mine aga ära . . . saad aru,

mine ära! Ehk muidu ma jooksen wälja ja lähen lauda pääle Mari juurde . . .“

„Jumala pärast, ainult üks õõ üksi, ja sedagi mitte! . . .“

„Wõi lähen kambrisse ja kaeban pere-mehele, et sa minule rahu ei anna!“

„Ptui, kurat! Seda on weel waja!“

Sulane sülitas ja istus siis wesikiwi pääle, mis aida trepiks oli. Tummalt waatas ta enese ette maha. Siis löi ta silmad elumaja ja rehe poole. Need magasiwad oma wäsimusest. Suwine õõ tukkus nagu hällitades talu kohal, ja talu oli wait, talu magas. Ülewal oliwad wahest weel ainult sulane aida ees ja tüdruk aidas. Talu õue oli pime. Suur aida-wari löi muru oma alla. Õunaaed mustas. Kuu tõusis aida tagant. Kaewuling ja rehesarikad walgendasiwad. Poiss istus pimedas ja nägi walgustatud põllul igat kiwihunikut, mis ta ise ühes Maaliga kokku oli kannud. Pikad kased karjatee ääres heitsiwad musti warjusid üle rukkiwälja, mis kuu käes kollakalt kumendas.

Õõ oli suwine, selge. Taewas pime, must. Ülewal üksikud tähed: põhjanael ja wanker.

Ja siis kopli pääl wärisew haaw ja kask ja see ilus rahulik talu . . . Ja säääl kaugemal sügaw nõgu, mets ja lai wesi ning walendaw tolmune tee . . .

Poiss nägi kõike seda, ja temagi südamesse walgus niisugune tasane, puhas rahu- tundmus. Ainult külm oli tal natukene. Ta tõmbas kuue särgile lähemale ja surus jalad, mida ainult aluspüksid katsiwad, kokku. Nii istus ta säääl ja mõtles pahaselt tüdruku pääle, kes ometi nii turtsakas ja edew oli, et teda aita ei lasknud. Ka edew ei olnud tema, aga tont seda teab, mis talle wiimasel ajal sisse oli tükkinud! Kurnawere talgu tantsul istus ta kui nui tule ääres ja waatas kusagile pimedusesse ning jooksis pärast Kusta käte wahelt metsa. Paar ööd ei lasknud ta poissi enam aita. Ja täna õhtu eel, kui nad heinamaalt kahekesi tuliwad, ütles ta :

„Ära sa täna öösel enam tule. Ma ei lase sind sisse“.

„Mispärast siis? . . .“

Tüdruk ei wastanud midagi, waid hakkas oma pruuniks põlenud ja parkinud käega rätti kohendama.

Kusta istus weel natukene aega ja tundis, kuidas tal südames selle tüdruku põrgulise pääle wiha tõusis, kui ta kõike seda meelde-tuletas.

„Ah siis niisugune oled sina!“ hüüdis ta.

Maali käänas ennast woodis ümber. Õled kahisesiwad.

„Kas sa siis weel ära ei olegi läinud? Luupainaja sarnane — ei anna rahu!“

„Maali, Maalikene!“ sosistas poiss: „Mispärast nüüd niiwiisi? . . .“

„Mine Mari juurde! Mis sa minust tahad? Tema on niisama tüdruk . . . ümarik ja pehme . . .“

„Aga Maali, jumala pärast! Ära räägi niiwiisi, mõtle ometi! . . .“

Tüdruk tõusis wist woodist üles. Põrandalaud riiksatas ja hiired jäiwad hirmul kuulama. Ja siis mässis naesterahwas wist waiba ümber, nii et ainult kumerad kuiwama lõõnud rinnad ja pruuniks põlenud kael wälja jäi. Ja siis ohkas ta, nagu misgi üle kahjatsedes, wõi haledust tundes.

„Kas lased . . . no kas lased sisse?“ päris poiss, kuna ta süda waljult tuksus.

„Mine Mari juurde!“ juhatas tüdruk kiusakalt: „Mäletad, sa kiitsid teda kord sarnaseks paksuks, muhedaks. Ja tema võtab sind häämeelega vastu. . .“

„Jäta järele, Maali!“ vastas poiss äritult: „Ma saan vihaseks ja lõhun aida ukse maha, kui sa muidu sisse ei lase!“

„Mis sa siis minu käest tahad, mida sa temalt saada ei või? . . .“

Kas tüdruk naeris, või oli ta hää! pahane — hiired krabistasivad põranda all — ei tea. Kusta tõusis jälle üles ja vaatas vihaselt madala ukse pääle.

„Hää küll, sina! . . .“ pigistas ta läbi hammaste: „Hää küll! . . .“

Tüdruku hääles oli nüüd häbelik värin kuulda, kui ta küsis:

„Mis sina siis muud tahad? Mitte kui midagi. . . Hoolimata . . . häbitu. . .“

Ja siis hüüdis ta vihaselt:

„Kõik teie Pära walla poisid! Miks jooksete teie ümber? Nagu teist mõni muud tahaks! Roomate aga laopääliseid ja aitasid pidi. . . Pärast tehku tüdruk mis tahes! Uputagu ennast kas või ära! Keegi ei hooli! Sarnased!“

Kas oliwad need tüdruku hambad, mis kriiksatasivad, või närisivad hiired aida

põrandat? Rukkirääk häälitseis nurme pääl. Hiired aga ei olnud need mitte. Sest need ristisiwad praegu noort hiirt ja paniwad talle nimeks: Kaarnanurme Sinilill.

Kusta kõhatas, naeris ja ütles siis:

„Kust ajast sina, Maali, niiwiisi kõnelema oled hakkanud? Ammu see oli, kui sa iga sarnase sõna eest teisel walmis olid silmi wälja kribima?“

Natukese aja pärast lisas ta juurde:

„Maali, lase ometi sisse! Sa arwad, et ma mees ei olegi, et ma sind ära wõtta ei oska. Sa siis niiwiisi wist loodad meest saawat! Ega see meesgi ometi siga ole. Külma sinu kuramuse pärast pool ööd aida ukse taga. Kas lased sisse, wõi ei?“

Aidas oli wait kui hauas.

„Maali. . . Maalikene. . .“ sosistas poiss, kuna kuum were hoog ta päha tungis, silmad hõõguma hakkasiwad, sõrmed närwlikult ukse piita mööda liikusiwad. „Lase ometi uks lahti! Mul on siin külm! Kui kaua ma sind juba palunud olen, aga sina ei hooli sellest midagi. Armsakene, ole ometi nii hää inime! Wahest peremees tuleb wälja, näeb. Kuule nüüd ometi! . . .“

Poiss palus, poiss sosistas palawalt. Hing tükkis ta rindu kinni jääma, kurgus oli kuiw, pale õhetas.

„Kui sul külm on, siis mine Mari juurde! Tema ehk ootab sind!“

Seda ütles tüdruk nii torgates, et Kusta sülitas ja siis wihaselt lausus:

„No kurat siis sinu sisse! Nagu minul sind õige tarwis on! Hallita! Hää küll, ma lähen siis lauda pääle.“

Ja ta astus aida warjust wälja. Kuu oli kõrgesse taewasse tõusnud. Udu wirwendused nõo kohal walendasiwad. Tähed aga kadusiwad ja sulasiwad õrnas piimakarwalises pilwewinas, mis üle terve taewa laiali oli.

Waewalt oli poiss paar sammu astunud, kui uks tasakesi lahti läks ja tüdruk pää wälja pistis.

„Kusta, Kusta! . . .“ hüüdis ta: „Sa lähed siis tõesti Mari juurde?!“

Poiss jäi sedamaid seisma. Kõik ta paha tuju ja jonnakas meeleolu oli korraga kadunud. Rinda asus seesama tundmus, mis tal juba aida juurde tulles magusalt südames oli hoowanud, nii et ta silmad wäsinult kinni pigistas ja hõõguwad käed kokku surus. . .

Ja jaa . . . nüüd warsti on ta tema juures, wõtab ta palawa keha ümbert kinni ja kuuleb ta tasast wastuwaidlewat sosinat, mis teda weel enam sütitab, äritab. . . Nüüd . . . warsti. . .

Ruttu astus Kusta jälle aida warju.

„Ega ma sind ometi weel sisse ei lase“, ütles Maali pool sosinal, nagu oleks ta kedagit kartnud.

„Mis sa ometi, inimese loom, mängid?“ lausus Kusta tuseselt: „No mis sa sellest jonnist ometi saad? . . . Noh? . . .“

„Kui sa wägisi tahad tulla, siis lõõn ma ukse su nina ees kinni!“ ähwardas tüdruk.

„Kurat sinuga küll!“

Kusta istus weskikiwile, kuna Maali läwe pääl aset wõttis. Oli minut waikust.

„No mis me siis niiwiisi siin konutame?“ küsis poiss.

„No siis mine ära, kui igaw on.“

A, niiwiisi ta teda wihastas! No küll on alles inimene!

Poiss tundis eneses jällegi sedasama pahameelt tõuswat, mis ennegi ta rinnas pöörles. Nüüd aga asus sinna kõrwale teine tundmus, mis palju wägewam oli kui esimene.

See oli himu selle naesterahwa järele, kelle rind ta lähedal nii kiiresti kerkis ja wajus ja kelle päikesest põletatud pale õõ hämaras nüüd nii kahwatu-unistaw näitas. Oi, kui see kuradi tüdruk ometi teaks, missugune tundmus see himu on! Kuidas ta kui tina kera ta liikmetes weereb ja ta kiiresti ning kõwasti tuksuwas südames kui misgi põletaw, hõõguw pöörleb, kuidas ta silmad helkima ja käed wärisema paneb! Kesk sumedat, lärmastawat suwe õöd langeb ta inimese pääle kui mustaw udupilw . . . kõik, kõik kustub, kaob kusagile kaugele . . . kas tulgu homme wiimnepäew . . . wõi surm . . . ei ole enam midagi muud, kui ainult see ilmotsata, kuum, uimastaw . . . himu . . .

„No mis sa tahad?“ küsis tüdruk ja naeris tumedalt-tumedalt, kui salajalt midagi lubades: „Noh?“

„Mis ma tahan, küsid sa? . . . Mina . . .“

Ta tundis enesel korraga seda meelega-äraheitlikku julgust ja jõudu oletat, mis tal muidu alati puudus. Ta tõmbas oma wõimsate kätega tüdruku soojast pihast kinni ja surus omad põlewad huuled selle suu pääle. Tüdruk rabeles ja käänas pää kõrwale.

„Mina . . .“ sosistas pois lõõtsutades: „Mina . . .“

Siis tundis Maali, kuidas Kusta ta sülle wõttis ja tüdruku raskuse all taarudes pimedasse aita astus. Oi, kui tükaldi poiss hingas ja kuidas ta silmad pimedas kui kassil põlesiwad! Läbi suurräti ja undruku, mis tüdruk enesele ümber oli wisanud, tungis poisi käte soojus.

Ah, kuidas ta pigistas! Kas ta ometi metsaline on, wõi on ta hulluks läinud?! Oii! Poiss aga tundis, et ta sel silmapilgul tüdrukut kas wõi ära murdma, puruks pigistama peaks. Kõik mõtted oliwad segamini läinud, ajus mühises kui kuum tuul. Ei olnud enam armastust ega halastust selle naesterahwa wastu, keda ta praegu süles kandis . . . waid ta ajus mühises üksi weel see must, õhetaw udupilw, mille nimi on . . . himu . . .

Maali rabeles esiti wastu. Siis aga wäsis ta, jäi nagu uimaseks . . . Jaa, see on Kusta, kes teda kästel kannab . . . Oh, kuidas ta wahel tema järele on igatsenud . . . wana tüdruk noore poisi järele! Õõl ei ole uni tulnud . . . walusad pisarad tilkusiwad pääaluse koti pääle, tööst wäsinud käed surus ta wastu rindu . . . Iseäranis aga kewadel . . . Siis tahtis ta tema järele igatsedes hulluks minna . . .

„Kusta . . .“ sosistas Maali . . .

Oi, kui soe, kui uimastaw tema kaisutus, tema suudlemine on! Ja kui hää tundmus, magusus woolab terwes ihus!

Aga . . . mis ta pöörane ometi teeb? Aa, see on ju Kusta, kes teda sāngi päāle wiib . . . Ei, ei! . . . Kas ta ometi hulluks on läinud? Ega ta siis seda arwata tohi, et tüdruk sellega nõus on! . . .

Aga kui tõesti kord . . . üksainukene kord! . . . Mis see siis ometi tegema peaks? Mis tee tõesti on . . . sarnane tung, sarnane iha ja himu? . . . Üksainukene kord . . . Teised naesterahwad elawad, tunnewad elu rõõmu, elu sügawat õnne. Ühed on mehel, teised niisama . . . see on ju wist ükskõik . . . Kui ometi kordgi seda tunda saaks . . . ja see on ju tema Kusta, kellega . . . Ja siis — siis tulgu kõik, mis tulla wõib! . . .

Suudlused hõõguwad päikesest põletatud palge ja kaela pääl. Kusta kirglikud kaisutused on nii walusad ja raugetawad. Woodiõled kahisewad, hiired krabistawad põranda all.

Aga — kas ta siis tõesti seda tahab? Wõi mõtleb ta, et tüdruk sedasama ihaldab, ainult jonnakas on ja silmakirjaks näitab, et ta ei taha?..

Ei, ei, tuhat korda ei!

Maali tegi korraga wõimsa liigutuse, tõmbas ennast poisi käte wahelt lahti ja jooksis läbi poikwile jäänud ukse õue.

Esimesel silmapilgul tundis ta ainult otsa-
tut hirmu, mis kõik ta liikmed wärisema
pani; siis aga ka kahetsust ja haledust.
Missugune metsaline! . . . Aga see oli ju
tema Kusta . . . tema, tema . . . Kuidas ta,
waenekene, küll wihastada wõib! Aga Maali
ei wõi ju seda lubada . . . ei, milgil tingi-
misel mitte! Miks poiss siis sellest ometi
aru ei taha saada? Miks ta ainult enese
pääle mõtleb? Kui ta teda tõesti armastab,
siis ta sarnast ohwrit temalt ometi ei nõuaks.
Aga wahest see armastuse pärast ongi nii-
wiisi? Meesterahwad on ju üleüldse sarna-
sed isesugused: kes teab, wahest armas-
tawad nad kõik ainult sellepärast? . . . Kuid —
kuidas see siis olla wõiks?! . . . Puhas armas-
tus . . . ja jaa . . . puhas armastus . . . Ei,
ei, mis see siis tõesti oleks? Inetus ju . . .

Kusta tuli püstis pääga tema poole.
Mis ta siis nüüd küll ütleva peaks? Aga
ta ei lausunud mitte sõnagi, waid tuli, üksi-
silmi wihaselts tema pääle waadates, tüdruku
poole. Taewas, mis ta teha mõtleb?!

Jumal, kas ta siis tõesti wägiwalda tahtis tarwitada?!

Maali tahtis esiti „mäele“ minna; siis aga pistis ta karjatanumit mööda jooksmas. Üle öla waadates nägi ta ehmatusega, et Kusta talle pikkade sammudega järele wiskas.

Õõ oli waikne, oli sumedamaks ja soojemaks läinud kui õhtul oli. Tähed oliwad kustunud. Kõrgel taewa pääl walgendas rõõsk udupilw enam kui mujal. Säääl oli kuu. Kaskede warjud kustusiwad.

Nurmel ristikheina sees häälitises rääk ja kudrutas unine põldpüü — tasa, kutsuwalt, meelitawalt . . . Ristikhein õitses, ja uimastaw-magus õie lõhn täitis niisama uimastawat, sumedat suwe ööd, mis pehmelt, kōditawalt puhkawaid põõsaid ja kaskesid karjatee ääres kaisutas.

Maali jooksis, ja korraga näitas talle kõik see nii naeruwäärt-imelik olewat: Tüdruk jookseb tanumit mööda metsa poole, lahtised juuksed hilbendawad ta pää ümber. Poiss wiskab oma pikkade koiwadega temale järele, pää ja jalad paljad, aluspüksid wälguwad. Kui nüüd mõni seda nägema juhtuks!

Ja kõige endise hirmu, pahameele ja ehmatuse asemel asus Maali südamesse lõbus naeru tuju. Edewalt irwitades waatas ta üle öla tagasi.

„Ära jookse, ega sa mind kätte ometi ei saa!“

„Kurrat, wõi ei saa!“ ähkis poiss.

Ja tüdruk nägi ta wihast nägu ja rusikas käsa.

Ei, ega ta nüüdgi ometi ei jäta, kui järele saab. Aga järele jõuab ta nimelt. Tüdruku wõim oli kadumas. Ta lõõtsutas raskelt. Undruku näru jäi jalgu.

Maali jahmatas jällegi. Walus hirmu hoog pistis läbi südame. Wiimase jõu wõttis ta kokku, tõstis undruku eest üles ja jooksis kiiresti pärimäge alla oja poole.

Kõrgete emaleppade all ja sammeldanud kaskede warjus seisis oja pääl lagunened weski. Kahe aasta eest oli wesi tammi sügisese suure saju ajal mürinal ja kolinal alla wiinud. Rasked tammi pakud peksiwad all pool oja pääl poole tosina wõrd weskisi puruks. Wahune wesi aga kiskus leppasid juurtega wälja, lõhkus läbi Kuradiniidu enesele uue tee ja mattis Walgeristi wanamehe

tubaka wälja liiwa wirna alla. Teised weskid ehitati uuesti üles wõi parandati jälle ära, aga Kaarnanurme oma jäi nii, nagu ta oli. Järw oli peaaegu maha jooksnud. Ainult siin ja säääl läikles kõrgete kalmuste wahel tume wesi, mille põhjas nilbed weeraswa mullid lamasiwad.

Lagunenud weski seisis kõrgete puude warjus kui pisikene mustaw sipelgapesa.

„Sinna!“ wilksatas mõte tüdruku pääs:
„Kui aga uks lahti peaks olema! . . .“

Just oja kalda pääl, kust purre üle tasaselt sulisewa wee weski juurde wiis, kahmas Kusta Maali õlast kinni.

„Aih!“ karjatas tüdruk, ja otsata hirm ning paluwad pisarad kostsiwad ta hääles. Ta ropsatas ja jooksis siis kiiresti üle purde. Poiss, kes ümariku weerewa puunoti pääle oli astunud, libastas ja langes, nii pikk kui ta oli, oja kaldale kastese rohu pääle maha.

„Sunnika nõid sihuke!“ wandus ta täie-päralt.

Wihaselt tõusis ta üles ja nägi, kuidas tüdruk weski uksest sisse wilksatas.

„Oota, sa sunnikas!“ mõtles poiss ham-bid kramplikult kokku pigistades: „Arwad

siis, et ma poisikese jõmpsikaks sinul mänd-
gida olen! On aga kurat tüdruku näol! Ei
teist sihukest leia terve ilma seest“.

Jonnakalt pääd seljas hoides astus Kusta
weski ukse ette ja raputas seda kärsitumalt.
Tüdruku-mait oli puu-riiwi seest ette lükanud.
Weskis oli wait kui hauas.

„Maali!“ hüüdis poiss häält wõimalikult
pehmeks tehes: „Mitme ukse taga sa täna
minul ometi paluda ja manguda lased?!
Ära ole narr: tee uks lahti“.

Lopsakate paju ja lepa põõsaste all suli-
ses heledalt wesi weski otsa taga. Oja kaldal
tõmbas tirts aeglaselt poognaga: sirr . . .
sorr . . . ja temale wastas ritsikas weski:
triiks . . . triiks . . .

Muidu oli kõik waikne, ja kui poiss
kõrwa wastu weski ust surus, siis ei kuul-
nud ta sees ei kihinat ega kahinat.

Kusta waatas äritatult ümber. Kui ometi
muud auku weskisse wiiks! Aknal, mis tammi
poole oli, oliwad raamid küll eest ära wõetud,
kuid selle asemel oliwad sääl jämedad rooste-
tanud rauad ees. Poiss waatas raudade
wahelt sisse. Oli pilkane pime. Waewalt

walgendasiwad tolmunud trepiastmed, mis pööningule wiisiwad. Kõik teised aknad oliwad paksude laua tükkidega kinni löödud.

Aga tal tuli ometi midagi meelde: Alt liiasilma otsa juurest wiis wäikene hallitanud ja wettinud uks wesiratta juurde, ja säält sai jälle üles wesikikotta. Pimedas kobades ja poristest puu juurtest, mis woolaw wesi wälja uhtnud oli, kinni hoides, laskis ta alla oja põhja, mis kui sügaw mustaw haud wälja nägi. Palgesse õõtsus niiskus ja külm. Kusagil lähedal sulises wesi ja lõhnas mustasõstra põõsas, mille all konn kahistas. Põksuwa südamega ja ärewusest wärisewate põlwedega astus Kusta ühe märja, külma ja sammeldanud kiwi otsast teise otsa, igal silmapilgul libastamist ning kukkumist kartes. Määratu pimedus, mis kõrgete, ülewalt kokku kaswanud puude all walitses, pani mehe natukene kartma, ja kui konn häkitselt wette hüppas, lõi ta jahmatades tagasi. Ah, see ei olnud ju midagi — ainult üks wilets konnapoeg! . . . Kord puutus Kusta jalg jahedasse wette. Ettewaatlilikult warwastega kobades leidis ta jällegi uue kiwi.

Hallitanud seinä mööda käega katsudes leidis ta wiimaks ka ukse. Ta tõmbas. Uks

oli kangesti ära wettinud ja tursunud, aga ometi ei olnud ta lukus. Hinged kriuksusiwad haledalt ja käredalt ja uks tuli pooleni lahti. Muld, mille wesi seina kõrwale kannud oli, ei lasknud tal pärani minna.

Kusta astus kottpimedasse ruumi ja pörkas kohe mädanewat wesiratast wastu. Renn, mida mööda wesi kord wulinal ja sulinal rattale jooksis, oli nüüd kuiw; ja ratas, mis kord wõimsalt mühisedes ja mürisedes liikunud oli, nõnda et terve weski sisikond tema järele rappus ja pöörles, seisis nüüd jõuetult paigal.

Kusta litsus wastu luuki, mis üles weski-kotta wiis, kuid see ei liikunud. Kõik oma jõu wõttis mees kokku ja rusus wägewa õlaga alt luugi pihta, nii et trepiastmed jalgade all ragisesiwad. Aga luugi pääl lamas midagi nii rasket, et wõimata oli teda üles tõsta. Poiss sülgas, sügas põidlagaga kuklatagust ja mõtles pilgu aega ning hakkas siis uimaselt tuldud teed mööda tagasi kobama. Pää käis kui kangest wiinast ümber, pimedus ja tema enese walendawad aluspüksid keerlesiwad ta silmade ees. Ta oli sellest kuumast ihast ja põlewast wihast, mis ta tina-raskes pääs kihinal segamini keesiwad, uimane ja purjus.

Kesk oja libastas ta kiwil ja kukkus põlwini jahedasse wette, mis ülewalt mägestiku hallikatest kokku oli nrisenud.

Ptui, kurat! Mis inimene ühe tüdruku-raipe pärast küll ära ei kannata! Rooma kui kuutõbine wõi kodukäija tühja weskit mööda ja aja teda pool ööd taga, kui nii hää oleks eilasest heinaniidust puhata!

Ta roomas jälle lõhutud tammile, kuna alalõpmata tundis, nagu oleks keegi küüntega ta kananahksest säärest kinni kahmata ja teda sinna mustawasse kuristikku tagasi wedada tahtnud.

Kui Kusta uuesti weski ukse ette jõudis, siis kuulis ta, nagu oleks keegi sees kõndinud. Ei, see oli wist eksitus. Ainult ritsikas siristas weskis wana ahju truubis.

Mees istus wäsinult akna alla paku otsa pääle ja jäi mõtlema.

. . . Miks ta ometi nii jonnakas on? No mis see temale tegema peaks? Ega see ühe waiba all magamine temal ometi tükki küljest ära ei wõta! Kas ta aru ei saa, et see nii hää on?

. . . Kui Maali asemel Mari oleks olnud. . . Jaa, see on teistsugune inimene. . . Praegu

oleksiwad nad lauda pääl kahekesi wärskete heinte sees püherdanud, sõrmed waheldamisi, jalad segamini . . . nagu minewal nädalal . . .

. . . Uh, ta ei kannatanud seda naesterahwast! Wastik näitas peretütar Mari sula-sest-poisi Kustale. Tüdruk oli liiga lodew: igaühega magab, kes aga tahab; igaühte suudleb, kes pääd kõrwale ei pööra . . . Ümarik, pehme sarnane! . . .

Aa — ah! Kuidas haigutused pääle kipuwad! Eilasest heinatööst walutawad kondid. Kui ometi magada saaks!

. . . Tüdruk ei tohi kedagi teist tahta, kui ainult ühte; tüdruk peab puhas olema. Ja kõige sellepärast ta tahabgi just Maalit. No see sinder on aga sihuke pöörane, nagu arust ära!

Oä — ah! Kui hää oleks praegu magada. . . ja kui oleks weel tüdruku kaisus . . . Soe, magus-uimastaw tundmus jookseb läbi terve wäsinud ihu . . . silmad on roidunult kinni. . . Ära näpista! . . . No sinu tegu küll! . . . Arwad, et mina sinule siis sedasama teha ei saa? . . . No — noh! . . .

Äh, kurat, kuidas see uni ka pääle tükib! Tahtmata jääd tukkuma.

Korraga wilksatas Kusta pääst teraw mõte läbi: Aga mis siis, kui Maali sel ajal, kui tema wesiratta kambrit mööda kobas, ära läks? Uni oli korraga kadunud, ääreta wiha kustunud. Rinnas torkas aga kibe, tusane tundmus.

. . . Kui ta ometi teaks, kuidas poiss ta järele igatseb! Siis ta küll nii ei mängiks. Sest tema on nii hää südamega, nii lõpmata armas. . . Oi, kui ta ometi sellest aru saaks, mis Kusta südames kui kuumaks aetud kerisekiwi põõrleb ning põletab! Kuidas Kusta ta oma janunewate huultega kas wõi ära sööks, kui ta teda suudleb! Ja siis see kustumata himu selle naesterahwa järele, mis õõl ega päewal rahu ei anna! . . . No mis poiss siis selles süüdi on, et ta niiwiisi seda tüdrukut himustab, et üks meeste-, teine naesterahwas on?! Oi, kui ta kõike seda teaks! . . .

Ta laskis pää käte najale.

. . . Maali aga arwab wist, et ta üleüldse nii toores on, sarnane hoolimata . . . ei saa arugi, et see kõik sellepärast nii on, et ta teda armastab . . . Ja see Mari — mingu ta põrgu, sarnane! . . . Tema armastab ju seda puhast, armast, hääd Maalit, kes temast midagi teada ei taha . . .

Walus pisarate hoog woolas ta krobaliste töömehe käte pääle, õlad kerkisiwad kramplikust nutust.

Sel minutil pani keegi tasakesi käe ta sasis juuste pääle ja ütles pehme häälega :

„Kusta!“

Poiss jahmatas ja waatas järsku selja taha. Teiselpool jämedaid raudu seisis Maali pimedas weskikojas. Kusta kahmas ta jaheda käe oma sooja pihku, mis pisaratest alles märg oli.

Esimesel silmapilgul ei oskanud nendest kumbgi midagi ütelda. Kuu tuli pilwe rünka tagant wälja ja walgustas Kusta pisaratest ligedat häbelikku palet. Kalmuste wahel läikles tume wesi. Nurmel häälitsetes rääk.

„Maali, miks sa nüüd niisugune oled?..“
ütles wiimaks poiss.

„Mis sa minu käest õieti tahad?“

Kusta ei wastanud midagi, waid istus paku pääle maha, ilma et tüdruku kätt lahti oleks lasknud. Ka Maali najatas akna lauale.

„Sa tead ju, et ma seda ei wõi . . .“
rääkis tüdruk edasi.

„Miks sa mind siis nõnda piinad? Sa näed, et ma sind nõnda tahan . . .“

„Aga mina ei wõi ju! . . . Sa arwad siis, et mina ise . . .“ tüdruku hää! muutus palawaks sosinaks „ . . . et mina ise ei taha wist . . . Aga ei tohi ju seda, ei tohi!“

„Mispärast?“ päris Kusta niisama sosinal, kuna ta oma palge otse wastu raudu surus.

„Sa tead ju isegi. . . Sinul ei ole midagi karta, aga mis teen mina! . . . Kuhu ma lähen — lapsega tüdruk! . . .“

Maali käsi wärises ärewusest.

„Ma wõtan su ära . . .“ ütles poiss wäri-sewal sosinal, ja ei uskunud ometi isegi, mis ta rääkis.

„Ei, sa ei taha mind . . . ma olen wana . . . ja waene . . .“ wastas tüdruk kurwalt, aga ta häälest kostis põlew palwe: „Wõta, kallikene, wõta ometi!“

„See kolm, neli aastat minust wanem . . . mis see siis tähendab . . .“

Ta pigistas Maali kätt ja ütles siis:

„Lase nüüd uks lahti“.

„Ei, ma ei lase. Teie poisid olete ju sarnased metsalised: ainult läbi raudade wõib teiega rääkida“.

Kusta waatas mõttes järwe pääle. Kusagil sügawas kohas, mille pind kuu käes läikles,

lõi suur kala. Ringitaolised laenekesed weeresiwad laiali, walkjas-kollane kuu tantsis nende turjal, purunes ja sündis uuesti, kuni wesi wiimaks jälle waikseks jäi, laened raugesiwad ja weepind endiselt siledalt helkis.

Kõrged lepad tõusiwad mustawate mägedena selginewa taewa poole. Õhk lõi kargemaks. Külma oja päält õõtsus jahedat niiskust.

Kusta tundis eneses midagi uut, wõimsat, puhast tõuswat. Ta käsi, mis Maali omast kinni hoidis, wärises.

„Maali“, sosistas ta: „Maali!“

„Mis?“

„Ega sa minu pääle pahane ei ole?“

Tüdruk ei wistanud midagi. Ka tema käsi wärises. Ta pale näitas ümbritsewas pimeduses kahwatu-kurb.

„Ära arwa, et ma niisugune olen . . .“
sosistas poiss: „Aga ei tea, wahel, kui . . .
ei saa enam isegi aru . . .“

„Kusta, Kusta! . . .“ nuuksus korraga tüdruk kibedalt: „Kui sina minu elu tunneks sellest aru saaks! . . .“

Ojana jooksiwad kibedad pisarad üle ta päewast põlenud ja tuulest luitunud não. Rind

tõusis ja wajus kramplikult; süda tuksus walusalt ja nii waljusti, waljusti . . .

„Üheksa aastat olen ma Kaarnanurmelt tüdruk olnud . . . kui hobune ööd ja päewad tööd teinud . . . ja söimata olen päälegi saanud . . . Kõik selle aja olen ootnud kedagi, kes minust ka midagi hooliks . . . no, kui ära ei wõtaks, siis armastaksgi, mõtleksgi minu pääle . . . Oligi Jaak, lubas ära wõtta . . . wiis aga minu kolme aasta higi ja waewaga teenitud palga ära . . .“

Ta nuuksus waljusti, kuna ise rinnuli akna pääle laskis. Kusta tundis, kuidas midagi walusalt ta südant torkas.

„Mitte kedagi ei ole . . . Sina . . . ma tean, mis sa tahad . . . minust aga ei hooli sa midagi. Oled kui metsaline: wõtad oma osa ja lähed minema. Kui armastaks, ei siis nii teeks . . .“

„No ei saa ju teisiti kuidagi armastada“, wastas poiss kohmetanult: „Kui ka tahaksgi — no ei saa ju. . .“

„Kuidas mina saan?“

„Oled ju naesterahwas . . .“

„Nagu sellepärast elada ei tahaksgi?! Aga mis sinuga rääkida! Keegi ei hooli . . . igaüks irwitab . . . räägib häbemataid sõnu. . .“

Tüdruk nuttis jälle waljumalt.

„Kuidas sa elad wõi oled! Kakskümmend kuus aastat olen elanud. Sellest ajast pääle, kui meelemärgusele jõudsin, ei ole muud teha olnud kui ennast kaitsta. Iga mees-rahwas, kui ta su pääle waatab, ei mõtlegi muud, kui aga nagu metsaline kallale karata saaks. . .“

Kusta, tundis, kuidas ta aegamööda ikka enam ja enam rauges, unisemaks jäi. Ihu wärises jaheda käes. Must, raske udupilw lahkus ta pää ümbert, ja ta tundis wee päält tõuswat külma niiskust.

Tüdruku hääli oli aga hõõguwaks, paluwaks sosinaks muutunud. Kui paitades wõttis Maali wahel oma kuumaks läinud kätega poisi käest kinni, raputas seda ägedalt, abi paludes; surus kahwatanud palge õige raudade lähedale ja rääkis ruttawal sosinal, mis poisi südames midagi ammu uinunud, sooja äratas.

„Kusta, kallikene! sosistas Maali kiiresti ja kiiresti: „Kuidas ma sind armastan . . . ei leia enam isegi sõnu . . . Wahel, kui öösel üksinda kõwa aseme pääl uneta laman, tuled sina meelde . . . Wõtan pääluse koti kaissu, surun wastu rindu . . . Sina! Sina! . . .“

Kusta tundis, kuidas ta pää sellest hõõguvast sosinast ümber käis.

„Ja wahel, kui söögilaua wõi töö juures sinu pääle waatan . . . Kui suur, kui kange sa oled! . . . Nägu nii õhetaw, käewarred wõimsad . . . Ja kui sa kord sügisel Waljangu kõrtsi juures kõik Kurnawere poisid läbi peksid . . . Oi, kui uhke ma sinu pääle siis olin! Sina! Sina! . . .“

Maali kuumad pisarad langeswad poisi käe pääle, ja korraga tundis see isegi, et üle ta põskede suured pisarad alla weeresiwad. Ta pühkis neid ja pühkis ja häbenes isegi tüdruku ees.

„Kusta, kui sa mind ära wõtaks!“ sosistas tüdruk: „Sina ja mina! Kui seisaksime altari ees ja elaksime siis oma elu . . . Teeksime hurtsiku Kaarnanurme maa pääle. Sina käiksid tööl ja mina käiksin tööl, ja kõik oleks nii nagu siamaale . . .“

Siis aga lisa ta õige tasa ja häbelikult juurde:

„Ja lapsed oleksiwad ka!“

„Maali! . . .“ sosistas Kusta ärewusest wärisedes: „Maali! . . .“

Nagu kokkurääkimist mööda sirutasiwad nad huuled korraga ühte ja andsiwad läbi

raudade suud, — ja mõlemad naeratasiwad selle juures. Siis ütles Maali:

„Kuule, läheme nüüd õige kodu“.

Ta lükkas riiwi ukse eest ära ja hakkas purret pidi üle oja minema. Kusta astus kui sõnakuulelik ori ta järel.

Järwes lõi kala ja laiad ringlaened läiklesiwad täiskuu heledal helgil. Kõrgete puude all põletas jaaniussikene armastuse ilutulesid ja säääl laulis ju ka tema ise — see ööpikk. Puude ladwad hõbenesiwad kumendawa kuu käes. All aga walitses sügaw öö.

Kaks inimest läksiwad sõnalausumata teineteise kõrwal. Mõttes waatasiwad nad maha. Aga mis nende walust waewatud, wäsinud südamed tundsiwad, ja mispärast palged neil nii kahwatud oliwad?!

„Kui ilus öö!“ ütles Kusta wiimaks wäsinud häälega ja tõmbas külma pärast kuue hõlmad lähemale.

„Jah, ilus öö“, wastas Maali mõttes: „Kuuled?“

Ta näitas käega ristikheina nurme poole, kus rääk heledalt häälitises.

Tuliwad jälle mõne sammuga waikides.

„Jahe on“, ütles Kusta.

„Tule siia. Suurräti all on soe“.

Ta wõttis Kusta oma räti alla.

„Kui imelik see õõ on!“ lausus poisid
siis mõttes: „Kõik on kui unenägu . . . Kodus
wist magawad . . . Mari ka lauda pääl . . .“

„Sul on wist kahju, et tema juurde ei
läinud!“ naeris Maali ja mõtles: „Oi, oi, kui
hää ja kui lapselik see mees ühtlasi on! . . .“

Ta tundis poisi külma pärast wähe wäri-
sewat külge oma sooja puusaga kokku puutuwat.

„Waenekene!“ mõtles ta: „Tal on ju
jahe . . . temal!“

Ta tundis, kuidas ta soontes õrn, magus
tundmus ja puhas armastaw iha selle poisi
wastu tuksus. Magusas pigistawas walus pek-
sis tüdruku süda, mis nii kaua, nii kaua
teda ootanud oli. Kui ta tõesti see oleks!
Kui wõtaks ära, peetaks pulmad, ja kui siis
kõik pulmalised juba läinud oleks, siis istuk-
siwad nad mõlemad sāngi äärel ja ajaksiwad
juttu sellest tänasest õöst. Ja naene teeks
aseme walmis ja tõmbaks mehel saapad jalast
ning kustutaks siis tule ära . . . Ja no siis
tuleksiwad muidugi kord ka lapsed. Wanem

oleks poeg, ja paneks talle nime: Kusti . . . Oleks ka teisi lapsi, tütar oleks ju ka. Ja kui siis istuksivad wahel isa ja ema õhtu hämaras küdewa sauna ahju ees ja räägiksid omast elust ja muidugi ka sellest suwe õöst. Sest ega neile ju midagi muud meelde jäägi, kui see öösine jooksmine karjatanumit mööda. Wõi mis see teenija inimese elu muidugi on! Aga lapsed istuksivad siinsamas ja lallutaksivad: „Esä! Memm! . . .“

Oi, oi, kui magusas walus süda pakitses! Tüdruk wõttis poisi käe, kes juba pool tukkudes ta kõrwal sammus, pihku ja mõtles talle kui midagi ütelda, kuid wajus jällegi oma rõõmsatesse õndsatesse mõtetesse.

. . . Ja jaa, lapsed oleksivad! Ega selles siis midagi iseäralikku ole. Ei oleks ju küll mitte nii, kuidas poisid tahawad . . . laulata oleks ju . . . Kuidas ta neid lapsi on ihaldanud! Häbenes enesele seda tunnistada, aga siisgi tahtis neid. Oli allas Kurnaweres karjatüdrukuks, 16 aastane . . . Siis, jah siis ühel kewadisel sumedal, lämmastawal õöl ärkas ta korraga une päält üles . . . ihu õhetas, higistas . . . Siis tundis ta, kui hää oleks, kui oleks . . . laps! Oi, kuidas ta ise häbe-

nes ja kartis, ei julgenud kaua aega enam meesterahwastele otsa waadata, punastas, kui lastest räägiti . . . Siis tegi ta karja juures weel nukkusid, meelitas ja paitas neid, peksis ja andis . . . oh, kui seda mõni ometi näinud oleks! . . . andis nukkudele isegi rinda! Oi, oi, kui häbitu ja rumal tema olnud on!

Kuid . . . mis see on? Ah jah, nüüd läheb tema ju Kustaga kõrwu kodu poole. Waata, kui tõsine Kusta on! Mis tema küll mõtlema peaks? Ehk naerab südames tema üle, pilkab, et lollid, waata, olete teie, tüdrukud, kõik! Kes on seda ometi näinud, et üks niisugune poiss, kui Kusta, sarnase waese ja wana teenija tüdruku, kui Kaarnanurme Maali on, enesele naoseks wõtab?! Miks ei peaks ta mitte pere Marit ühes Kaarnanurme taluga kosima? Sõidaks läbi walla, uhke hobune ees, kellad tiliseksiwad ja naene kõrwal . . . ja see naene oleks Mari . . .

. . . Ei, ei, kuidas see wõiks ometi nii olla?! Tema wõtab, ta peab teda wõtma! Tema, tema! Kas ta teda ei ole armastanud juba sest saadik, kui nad kokku saiwad?! Kas tema armastus siis tasuta peab kustuma ja tema wäsinud süda, mis nii kaua, nii kaua

te da on ootnud ja lootnud ja uskunud, peab nutu pisaris jahtuma?! Ja wõi on wananewa naesterahwa igatsew armastuse unistus kui wõilille walminud nupp, et kui puhub jahe õhtu tuul, siis lendawad helbed kõrgele, kõrgele ja langewad siis madalale, madalale ja kaowad eha hämaras laia kesa wälja pääl? . . . Wõi on tema pisarad, mis ta üksinda lootuste purunemisel kibedalt, kibedalt pääd padja sisse surudes hoigades nutab ja nii magama jääb ning kord ärkades mööda läinud õnne jutu igaweseks ära unustab, — wõi on need pisarad niisamasugused, kui külmad tilgad, mis sügawas sügise öös kalgist taewast alla wirisewad ja raagus lepikus muti mulla sisse nõrguwad, ilma et keegi neid näeks ja keegi neid teaks? . . .

Kuu oli jällegi madalale wajunud. Tulejate järele roomasiwad nende pikad warjud, mis ühte oliwad sulanud. Kui nad wärawasse jõudsiwad, oli kuu juba kadunud ja taewas lõi hommikus koitma. Nad seisatasiwad, üks-teise kätest kinni hoides.

„Küll aga saab täna wähe magada“, lausus Kusta: „Ei tea, kuidas homme jalul püsime“.

Nad seisatasiwad ja waatasiwad teine-teisele silma, kui oleks midagi ütelda tahtnud. Siis ütles Maali:

„Armsakene, waata, juba hakkab walgeks lõõma. Mine nüüd ära magama“.

Kusta wiiwitas weel ja kogeldas wiimaks:

„Maali . . .“

Tüdruk sai aru, mis poiss palus. Ta kumardas ette poole, ja, ilma et kätega üksteise külge oleks puutunud, suudlesiwad nad. Ja siis läksiwad mõlemad omale poole.

Maali seisatas pilguks aida trepil ja nägi, kuidas Kusta aluspüksid kambri ukse wahele wilksatasiwad. Siis läks ta ise aita, lükkas uksele taba taha ja hakkas riideid seljast ära wõtma. Undruk langes põrandale maha, tüdruk istus sängi serwale ja algas jaki nõõpide lahtiwõtmist. Wõttis ühe lahti ja jäi mõtlema, kuna sõrmed uniselt weel teise nõõbi kallal liikusiwad. Aga lahti wõtmata see jäigi.

Ta mõtles ja mõtles. Naeru muige mängis ta unisel näol. Wäsinud silmad wajusiwad juba kinni. Aga ilusad mõtted jooksiwad ikkagi weel, naersiwad ja kilkasiwad, kuni wiimaks täiesti segi läksiwad ja kustusiwad. Ta langes rinnuli woodi pääle ja jäi magama,

aga hiired wõisiwad lühikese aja sees kuni päikese tõusuni kuulda, kuidas tüdruk läbi une mitu korda otsata rõõmus nuttis ja naeris, pöörles ja palawal sosinal midagi rääkis ning kedagi palus.

Tüdruk nägi ilusat, ilusat und, wahest kõige ilusamat omas terwes elus.

. . . Oi, kuidas päikene paistab ja kuidas need punased palsami-lilled ja werewad moonid õitsewad! Pääsukesed teewad räästa all pesa, aga keegi sõidab kirikuteel ning kellad helisewad hobuse pää ümber: till-till-till! . .

. . . Ma nopin lillesid ja punun pärga punastest, punastest lilledest ja tõstan siis selle pärja sinu juustele, ja siis oled sina kui tõusew, weretaw päikene, minu armas, minu kallis! Paista, paista minu pääle, mu päikene, et minu rinnas lõöksiwad lahti punased armastuse lilled! . .

. . . Kaugel kiriku teel tilisewad ja helisewad kellukesed . . . kellukesed . . .

17. VIII. 06.

Midia.

Katkend.

⌞ aewas keerlesiwad wormita pilwede mürakad. Tõusiwad metsikud mäed, nende wahel sügawad kuristikud. Mägestiku ahelad tormasiwad tumedas möllus üksteise pääle, sulasiwad kokku, rebenesiwad põõrases heitluses jällegi puruks, ning hiigla kalju rahnud kadusiwad pimedas tühjuses. Ja uuesti uju-siwad otsatusest määratumad pilwede rünkad, nagu muinasjutuliste laewade rida, pingul purjud kuu fosforlikust helgist hõbedased. Ning laewadgi kaldusiwad hunikusse, purjud murdu-siwad maha, — ja üle terve taewa wenis walge pilwede meri, rahutu kui wahutaw laawajõgi.

Tuul wingus traadi wõrgus katuste kohal. Kuiw lumi lendas waikse wihinaga wastu seinu,

liugles üles räästasteni, keerles ja tantsis ja kadus siis sumbunud kahinal hämarates uulitsa nurkades. Üle lumehangede jooksiwad wormita pilwede warjud ja rohelised kuuwalguse lapid. Traatide wingumine, karra kandikute põrisemine katustel ning tuule hullumeelne hoigamine tühjadel uulitsatel — kõik see sulas isesuguseks õudseks ja külmaks muusikaks kokku.

Kui „Midia“ uksest wälja astus, lõi kange tuisu hoog ta palgesse ja pillutas juuksed peenikest kuiwa lund täis. Wihinal tormasiwad marulaened naesterahwa ümber, teda kord eest, kord tagant lükates, wilistades ja huludes, tuhandeid lumekübemeid kui sõkleid üles ja alla pildudes — ja siis jälle minutiks raugedes. Lumi kees ja tantsis, keerles sambana kõrgele taewa poole, walgeks mässawaks mereks kokku sulades, laskis siis wäsinult maha, keeras nagu külma käes wärisedes kõwerasse hangesse kokku, — kuid säääl ärkas ta uuesti ja lendas wilistades läbi uulitsate.

„Midia“ surus läki-läki kõwemini päha ja hakkas kiirete sammudega läbi lumehangede edasi ruttama. Jahe, karastaw tuul keerles palgesse, wäsinud rind tõusis kiiresti ja hingas januselt talwist karget külma sisse.

Terwe ta wäsinud ja nälginud olewus oli ainult tahtmine, närwlik ja painduw kui wingerdaw madu. Ta pääd täitsiwad kihawad mõtted, segased nagu tema hämar saatus, raskemeelsed nagu ta minewik. . .

*

Wõib olla, et see pisikene wiha, arusamata rahulolematus ju kaua selles wäikeses inimeses peidus oliwad olnud. Wõib olla, et see ju suguwõsa tundemärk oli. Suguwõsa — see oli säääl kusagil kaugel, rabade ja metsade taga: kantnikud, moonakad ja wallawaesed — rumalad ja toored, waesed ning wiletsad. Säält oli ta selle juba kaasa toonud, arusamata ja tähelepanemata. Ja säääl sileda koolipingi pääl kaswas see rahulolematus ühes temaga ja sai ikka suuremaks ja kärsitumaks. Aga ümber elasiwad inimesed, rikkad ja rõõmsad, kes temast ialgi aru ei saanud, kelledele tema ükskõik oli.

Tema elas oma elu, wäikeste ning rumalate püüete keskel, ise ka niisama wäikene ja rumal. Pisikesed ja naiwlikud oliwad tema mõtted, sagedasti tigidad ja kadedad. Elu käis ümber, wärwiline ja tore, aga tema oli waene, tema oli rumal. Kui peenikesed koda-

nikkude tütreid koolipidudel tantsupõrandal liuglesiwad, istus tema hämaras nurgas ja näris wiha pärast huuli. Nemad sääli ja tema siini! Ja juba neljateistkümne aastaselt keerlesiwad tema pääs pessimistlikud mõtted elu ja inimese eesmärgi üle, nagu mustad nahkhiired. Ümbruse rõõm ja õnn ja küllus oliwad nende mõtete äratajad, oliwad nendele nagu eluandwaks päikeseks, mille lõõskawal lämmatusel mürgilised seemned kännu fosforist üles kerkiwad — lopsakad ja lihawad. Nii-sugune oli tema wiha, tema tusk ja janu millegi muu, parema järele, mida weel isegi ei olnud näinud, mille nimegi weel ei teadnud.

Siis luges ta Walter Scotti rüütli-romani-sid ja Schilleri „Wilhelm Telli“ — luges neid ööd ja päewad, imes nendest romantilist uhket elu waimu sisse, tundis, kuidas ta wäike igat-sew süda kaastundmuse ja waimustusega kangelaste südametega ühes tuksus. Ta oli nagu uue ilma awanud, milles wormid wägewad ja iseloomulikud, wärwid kiirgawad ja heledad ning hääled wõimsad ja kaskiwad oliwad. Siit kostis temale uus waim wastu, ja see oli wõitluse waim. Just siis, kui ümbrus kõige rumalam ja labasem oli ja kui ta ise kõige jõuetum ja wahel eneselegi lapsik näitas, elas tema teises ilmas suurt ja särawat elu, ilutses

„tuhanda ja ühe öö“ muinasjuttude saladuslikkudes lossides.

Aga need unistuste wõimsad kujud murduvad elu realismuse ees. Kui ta suwisel kooliwaheajal maal oma wanemate juures elas ning elu wiletsuse, rumaluse ja mõttetusega pale palet wastu kokku puutus, siis kadusiwad kõik unistused, ja tema terwet olewust täitis ainult wiha — oma ümbruse, enese ja oma waesete ning rumalate wanemate wastu, kes nagu orjad hommikust õhtuni tööd tegiwad ja nagu metselajad loomusunnilikult pimedast pääst oma laste eest wiimse hinge tõmbuseni hoolt kandsiwad. Kõik see oli nii mõtteta, hale ja kole päält näha, ja nagu piitsa hoobid langesiwad ta pääle wanemate uhkustawad ja hooplewad kõned oma „koolitatud tütre“ üle. . .

Ajad läksiwad, ja kõik elu nähtused paistsiwad temale weel relieflikumalt, weel iseloomulikumalt silma, mida rohkem tema arwustaw waade elu pääle edenes ja kindlamaks sai. Nagu maaalused hallika nired oliwad tema salajased igatsemised: tungisiwad pimedas edasi ja uuristasiwad enesele kahe paasi kihi wahele teed. Aga wõib olla, kui kewa-

dised weeajad mõõda oleksiwad läinud, ilma et weewool enesele rada oleks leidnud, oleks ta siiamaalnegi nire ära ummistunud ja ta oleks ära kuiwanud. Wõib olla, oleks hallikas maaaluse liiwa korra juurde jõudnud, ja see oleks tema enese sisse imenud, ja ta oleks kadunud. . .

*

Uulits tegi korraga äkilise käänaku. Terawa katukse nurga tagant tuli kuu wälja. Sinine tuli wilkus räästast rippuwates jääpurikates ja lumelilled külmanud akendel löiwad tuhande wärwiliselt õitsema.

„Midia“ wiskas pää selga ja waatas üles. Lendawad lumepilwed oliwad kuuwalgusest rohelisted. Minutiks waikseks jäänud tuul poetas hilju ja unistades kuiwa lund nagu liiwa üle katukse ääre alla.

„Midia“ läks, ja tema wäsinud aju mõtles aegade ning elu üle. . .

*

Tema leidis koolist teisegi oma sarnase inimese. Kes teab, mis neid üksteisele lähendas. Wõib olla, et see teine tema talupojali-

ses kohmakas kujus ja tõsisel näos midagi märganud oli, mida teistes kooliõdedes leida ei olnud. Ja see ligineminegi oli nii kogemata tulnud. Tema ei usaldanud kedagi, siis seda vähem veel seda professori tütar, rõõmust ja elawat, kes kõik teadis, kõik võis. Kuidagi see ometi oli tulnud, ja ootamatalt seisiwad nad nüüd teineteise ees — uued inimesed uues walguses. Ja nüüd nägi tema, et professori tütre rõõmsa otsaesise taga elawad mõtted keerlesiwad, energilised ja elastilised; et terwes tema elus midagi juhtiwat, sihikindlat ja iseteadlikku ennast awaldas. Tema naer ja kilkamine oli ainult wari, millega ta oma suurt ja sügawat elu kinni kattis. Tema siidist päewawari ja punased roosid ta rinnas oliwad ainult osa tema seisuslikust ümbrusest.

Äkisti see tuli — ja juba tundis ta, et ta selle professori tütre külge nagu millegagi seotud oli, et see terwet tema mõtteilma walitses. Ta luges, mis see käskis; tegi, mis see tahtis. Tema tüse, oppositsioniline talupojalik waim heitis paari jõuetu wastupaneku katse järele, mis temas nagu loomusunniliselt end ilmutasiwad, selle aristokratliku painduwusega mõistuse alla. Alles ajajooksul, kui tema ülesära-

taja ju waatepiirilt kadunud ja tema enese ilmawaade paljude otsimiste ja wõitluste järele kindlasti kujunenud oli, hakkas ta ka oma esimesest tõsisest sõbrast selgemini aru saama, kõiki tema iseloomulikka külgi arwustama ja tema tegewuse algmotiwisid analüseerima. Siis aimas tema, et professori tütres, temale enesele wististi täiesti tähelepanemata, midagi despotilist, sundiwat awaldas; et ta oma energilises tegewuses oma lämmastawat ümbrust unustada tahtis; et tema romantiline iseloom kardetawate ja julgete ettewõtetega nagu koke-teeris, enese igatsewat hinge rahustas. Wõib olla, et tema läbimõeldud wäljaastumistes ja sihikindluses ka midagi affektatsioonist oli. Tema plaanid oliwad püüde kasuliku iseenesest ka ilusad, kaasakiskuwad, sagedasti õige romantilise helgiga. Seda kõike aimas ta aga alles pärast, mitme aasta järele. Nüüd aga oliwad uue sõbra mõtted ja ta ligitõmbaw isik teda täiesti wõitnud.

Kõiges selles „ärkamise ajas“ oli midagi ilusat ja saladuslikku. Mõtted — need käisid pimesi, neid sosistati salajas, ja nendel oli see ahwatelew ja joowastaw wõim, mis kõigel sellel on, mida keelatakse ja ometi õige

ning ausa arwatakse oletat. See on nagu uus usk, mis weel toore ning uudist janunewa hulga omanduseks saanud ei ole; mida weel tagakiusamise hämaruses kuulutatakse ja ei mitte turgudel ja tapamajades ega templites kantslite pääl; mille poolehoidmine weel ära-neamist ning kiwidega surnuks wiskamist kaasa toob.

Tema oleks nagu uues ilmas olnud, kui professori tütar ta esimene kord ühel hilisel wihmasel sügise õhtul „oma“ koosolekule wiis. Ta istus selles suitsuses toas, mida waewaline petroleumi tule kollane walgus täitis, seina ääres hämaras ja kuulas. Wõib olla, et ta mõtteid ei kuulnudgi, waid ainult neid kirglikka äritatud hääli, mis nagu kusagile ruttasiwad ja rabinal üksteisest ette püüdsiwad. Ja silmad joowastusest ning imestusest pärani, waatas ta, kuidas tema tuttaw ühe lihtsa wälimusega wanamehega, kellel sõetolmune rätik kaelas ja käed pikast elu tööst krobedad, ägedasti waidles, ja kuidas wiimane rahulikult ja koduselt oma lameda häälega järelmõttlikult wastas. Ja küünarnukkidega laua serwa wastu toetades ning millegist unistades ja suitsetades istus nende oma gümnasiumi noor ajaloo kooliõpetaja. . .

See oli noore koguduse palwetund kata-

kombide sügawuses, kus palwetajate waimus-
tatud palged joowastuse ekstasis oma juma-
luse — selle ilusa ja wõimsa ning wõitwa
Tulewiku poole oliwad pööratud, ja kus süda-
metes ühine enese-ohwerdamise, suurte aadete
eest wõitlemise janu kirglselt wärises.

Töö, wõitlus, eesmärk!

Kõike seda oli ta ju tumedalt igatsenud
ja otsinud, ja ärkanud jõud oli ju kaua tema
musklites pakitsenud. Aga ei leidnud objekti,
mille pääle oma energiat keskendada; ei olnud
seda kindlust, mida teadmine, et weel hulka
teisi on, kes sinuga kaasa tunnewad, sinuga
otsiwad ja igatsewad, ühes toob.

Nüüd algas tema elus uus aeg, täis wai-
mustatud tegewust, liikumist, edenemist. Poole
aasta jooksul wilksatas tema pääs rohkem
mõtteid, kui ennem terwete aastate wältusel,
ning uued waatekohad awanesiwad temale,
täis meelitawat ilu, nagu wõõrad maastikud
tõusewa päikese paistusel. Temale tundus,
nagu oleks ta korruga pikemaks kaswanud ja
nagu näeks ta juba suuri elu mõistatusi ära-
mõistetult enese jalgade ees põrmus lamawat;
ning isesugune uhkuse tunne ja haletsus
nende pärast, kes weel eelarwamiste paelus

pimedalt edasi elasiwad, täitsiwad tema südant. Temaga kordus seesama igawene lugu, mis paljude teistegi saatus on olnud: hämarast sihituse ja põhjatuse tihnikust lagedatele mägedele wäljatulemine, kus kuu ja päike ja tähed su pää kohal tõusewad ja waowad ning wabad tuuled laia mere päält puhuwad.

Närwliku ägedusega haaras tema tööst kinni, enese-ärasalgawalt oma jõudu ja aega kulutades. Ta wõis lühikesed kewade ööd ehast koiduni kusagil sala organisatsiooni tehnilises grupis igawa töö kallal istuda, et siis hommikul roidunult wälja minna ja oma punetawate ja walutawate silmadega tõusewa päikese poole waadata, süda täis ülewoolawat õnne ja rõõmu tundmata põhjuste pärast. Ta hingas oma wäsinud rinna jahedat hommiku õhku täis, läks nagu joowastuses läbi koidu kastese pargi, ning ta kahwatanud näol wäri- ses naeru kuma, ja iga tilk werd ta soontes laulis hümnust igawesele elule, noorusele ja päikese paistele. . .

*

Lõppes linn.

Kuu tõusis ja wajus maru mõllus, mille laened tumeda mühinaga maad ja taewast

mööda jooksiwad. Tee ääres kaswawate puude silhuetid kahwatasiwad ja tumenesiwad lumekübemete lennus. Puud tõusiwad õõ hämarast ikka salapäralikkumates ja imelikkumates salkades üles; nad wiskasiwad päid nagu pöörases tantsus taewa poole, jändrikud, muristatud oksad nagu luised käsiwarred õhku heidetud. Ja nüüd nad jooksiwad juba tuisus, raagunenud ladwad loogas kui lehwiwad juuksed.

Kuu kõikus mustade kägerasse kiskunud oksade wahel, ja tema kuma wärises krobalistel tüwedel.

Aah, kuidas „Midia“ pää walutas! Tuisk õõtsus wastu, lumekübemed keerlesiwad kinnipigistatud silmade ja tahmaste prillide wahel, ning iga samm oli wõitlus tuiskawa tuule ja lõpmata wäsimuse wastu. . .

*

Aah, missugused on need mürgilised ja meeleäraheitlised minutid, kus nõrk wõimine ägeda tahtmise kõrwal wõimetu ja wilets näitab! Ja neid minutisi tuli „Midia“ elus ikka enam ja enam. Need oliwad pohmeluse päewad pärast suuri waimustuse laeneid, kui läbi õhulosside hiilguse elu hallid nähtused nagu sajalgsed rõskuse mardikad wälja roomasiwad.

Siis nägi ta meeleäraheitlikult, et tema kae musklid jõuetud nagu pisikesel lapsel olivad, siis tundis ta oma mõistuse võimetust ja piirsust. Nagu teotuseks oli temale siis mehe loogilik mõistus, tahtmise võim, see terawalt-indiwiidualne iseäraldus, mida karakteriks kutsutakse, ja suur füüsiline jõud: — temal puudus see kõik! Ja sarnastel minutitel sai ta ka aru, et tema ialgi ei mõistuse ega võimuga meesterahwa kõrgusele tõusta ei wõi, kui ta ka kõik naesterahwalikud eelarwamised, mida kaswatus ja ümbrus ta sisse olivad istutanud, ära häwitada suudaks! Sest siin tuli füsioloogiliste iseäralduste ja selle pimedada ajalooa rehkendada, mille kütkes naesterahwas kuni siinamaale on elanud, mis tema pääaju põlwpõlwelist ewolutsioni nii ühekõlgselt on määranud, — kuna meesterahwa mõistus täies laiuses ja iseteadwuses edenenud on.

O, need arwetegemise minutid oliwad metsikud! Aga nad kordusiwad ikka sagedamini ja sagedamini, mida kaugemale tema ilmawaade edenes. Siis waatas ta tigidusega oma wõrsuwate rindade ja puusade pääle ning lõikas juuksed maha — sest need oliwad tema naeselikuse sümbolid! Kohutawa hirmutusena paistis talle naesterahwa kui naese osa

elus wastu, ja läiluse wärinaga kujutas ta enesele sünnitamist ning halasti rumalat last nagu metslooma poega ette. Siis wandus ta, et ta naesterahwana sündinud oli.

Neil aegadel oli tüütaw ja raske koolis siledate pinkide pääl istuda wõi wiisakaid kumardusi teha. Siis lamas ta seliti oma katusekambris sängis, üks jalg teise pääl, luges Nietzschet ja suitsetas, ning nagu wing täitis ka tema südant Nietzsche wiha ja põlgatus naesterahwa wastu. Raske oli elada wiletsas, madalas ümbruses mõtetega, mis enesel korraga tiiwu ja jõudu tundsiwad. Raskem aga oli tunda, et ta isegi jõuetu, püsimate karakteri ja looduslikult nõrga organismusega oli. Kibe oli näha, kuidas kõik endisedgi elu ilustused ja silmapetused, nagu usk ja aateline armastus, aluse kaotasiwad ning elu realismus wastu irwitas: on ainult materia ja selle ümber eluta tühjus! Kadus wiimne müstiline aupaistus naeselikkuse ja emasuse mõiste ümbert; wiimsed wiigilehed langesiwad — ja naesterahwas ei olnud ei dämonline jõud, mille ümber mehed kirglikes igatsuse ekstasis keerlewad, ei muinasjutuline emalik asjade algus, õrn ja saladuslik. Ta

nägi sisselangenud rindadega, mullakarwaliste palgetega eitesid, ja ei wõinud nendes enesele müstilist naesterahwalist algwõimu ettekujutada. Ta nägi awalikka lõbunaesterahwaid, kellede suudlused ilma pãralt ja õõd tuhandete omad oliwad, ning ei suutnud nendes seda puhast ja õrna ning hãbelikku igawese emasuse kehastust nãha, kes salajalt elu sũnnitab, nagu kewadene maamuld õõhãmaras enesest tuhandeid lillekesi õles huljutab. Rumal nãit-
tas talle eelarwamiste paelus elawate naesterahwaste lapsik punastamine, kui nad lapikest paljast ihu nãgiwad. Sest weel enam oleks nad pidanud oma pitsidega wãljaõmmeldud riideid ja õitsewaid lillesid ning jaaniussi sãramist nãhes ja õõpiku laulmist kuuldes punastama: Sest kõik see kuulutas sellest lõpmata kirest, mis terwes looduses wãriseb, sellest kokkuliitumise janust, et igawesti uut ja uut elu tema miljonilistes wormides sũnnitada. Aga ometi oldi lillede õle, millede kohal kollane tolm keerles, ja igatsusest ning tundmus-
test helisewa õõpiku laulu õle ainult lapselikult waimustatud! Tuima naeratusega silmit-
ses ta siis oma rindu ja puusi, ei hoolinud wãlimisest ilust, kãis tsũniliselt kakenud seelikuga, sasis juustega ning ilma kraeta, ei arwanud meesterahwa juuresolekul wõimataks rii-

deid wahetada ega palet peseda. Ta sai estetika algmotiwidest aru ning naeris pupede morali üle.

Ja siis jäi temale ainsam alus: on materia. Kõik, mis sünnib ja sureb, on selle piirides. Ei ole midagi kõrgemat, midagi müstilist, midagi üliloomulikku. Kui inimene üleüldse midagi teha tahab, siis tehku selleks, et materia nähtusi kultiveerida, et inimese elu kergematesse tingimistesse üle wiia.

Nagu madalate elu nähtuste ees puhkamist otsides, et kõike, mis isiklik, unustada, kadus ta kõikide omu mõtetega töö sisse. Üksikud oliwad arwustamise ja järeldamise minutid, millal ta oma astastmelisele edene misele oma pääajus shematilise ülewaate lõi. Terwe elu oli aga töö — pisikene ja wäsitaw, täis halli igapäewsust ja janu millegi suurema järele.

Ajad läksiwad, ja alles pikemate wahede järele hakkas temale selguma, et tal ka parteilise töö tarwis kohast jõudu ega loowat energiat ei olnud. Tema suutis ainult käskusid täita, oma initsiatiwi temal ei olnud. Tema oli niisamasugune harilik tegelane, missuguseid teisigi palju ja palju oli, kes nagu nägemata tööliste wägi „põrandaaluse“ elu häma-

ruses oma nooruse aegu ja nooruse jõudu kulutasiwad, kellede saatus nagu igawesti äramääratud oli: kas nad wäsisiwad wanemaks saades ära ja kadusiwad kusagile tähelepänemata wõitlejate reast, wõi nad kaotasiwad wiimsed sidemed endise ümbrusega ning liitusiwad terwe oma eluga „töö“ külge — ja nende rada käis läbi wangimajade, nälgimise ja Siberi paksude taigade. . . Ta tundis enese jõuetu olevat, ja ta pääs uuristas mürgiline mõte: Wõib olla, et need mehed, kes temaga ühes töötasiwad, ainult sellepärast tema wõimetuse ja rumaluse üle ei naernud, et ta naesterahwas oli. Jällegi täitis ta südant seesama igawene wiha enese wastu, wormita, tige ning waikne. Nagu roosteudu pilw ümbritses terwet ta elu õudsuse ja üksikuse wari, mis tema minewiku aegadest uuesti ülesse tõusis.

Oliwad juba minutid, mil talle ta elu ilma rõõmuta, ilma lõputa hallide päewade eposeks näis muutuwat, nagu käimine mägestikus, kus iga kalju rünka tagant loodad lehkawaid kasesalusid wõi siniseid järwi wälja tulewat, aga kui selle rünka juurde oled jõudnud, siis awaneb silmadele seesama kuiw ja igaw maastik: sammeldanud kiwide wirnad ja nende wahel kollased kuiwawad kadakad. . .

*

Siira wiira läks lume sisse tallatud rada puude wahel. Pooles puiestikus pööras „Midia“ äkisti ümber.

Ah, mis see oli? . . Keegi tuli läbi kõwa lume, see rudises ta jalgade all. . .

Ta kahmas hirmunult puust kinni. . . Ah, ei, ei, kaks suurt külmanud oksa kriiksusiwad ülewal üksteise wastu! . .

Weri mühises pääs. Ta silmad puurisiwad tuiskawasse kaugusesse ja ei näinud säääl midagi pääle mustendawate tüwede. Kohisewad lume hiilid lendasiwad üle ta pää ja üle puude latwade.

Ja jällegi roomas ta edasi, aegajalt igale poole piiludes. Kõik näitas ta walutawates silmades kahtlane. Lume ühetoonilises kahinas kuuldus talle salajane hiilamine ja oksade kriginas — jalaastumine. Südames tuksatas palawikuline hirm, kartus mustade tüwede ja raagunenud oksade ees, kartus, mis hallist taewast ja üksikust ööst ning keerlewast teest üles tõsis. . .

*

Ah, kuidas ta süda peksis, kui ta kõige selle pääle mõtles!

Nagu igawesti-wärske elu sümbol seisis nooremehe kaju „Midia“ silmis: tärkawate

wurrude küljes wärisewad sulanud lume pisarad ja pikad juuksed on sasis üle otsaesise alla langenud ning need silmad on täis lapselist rõõmu ja tuhandete walguse kiirte mängu. . . Kui ta rääkis wõi luges wõi mõttes wait seisis, ikka tantsisiwad ta palgel tuhanded warjud ja waheldasiwad alalõpmata uued ilmed, pehmed ja salapäralised. . . Iga tema elaw liigutus, piha paindumine ja pikkade walgete sõrmede närwlik tantsimine — kõiges selles oli jõud ja elu ja noorus. . . Enne, kui ta rääkima hakkas, wiskas ta omad ilusad juuksed energilise liigutusega üle pää, ja selles liigutuses awaldas ennast uhkus ja koketeerimine. . .

Weri tormas põlewa laenena „Midia“ südamesse kokku, kui ta tema pääle mõtles. Ja kord, kui tundmus terwet ta olewust waluwärinaga täitis, seisis ta oma katuksekambris kesk tuba, pää selga wisatud, ja rääkis enesele kõwa häälega :

„Rumalus! Kõik see on ainult lapsikus ja rumalus! Mina peaksin siis, mina!..“

Aga päewa kuulis ta tema terwet ja rõõmust naeru ning öösiti nägi ta tema läikiwat otsaesist, energilist ja waimurikast. Ja kui ta

temaga kokku sai, siis kadus terwe ta jõud, ja ta wõis tundide kaupa kusagil hämaras nurgas istuda, käed lapse wiisil koos, ja üksisilmi „Felixi“ pääle waadata. Siis ei pannud ta midagi oma ümber tähele, ei saanud aru, kui naiwlikult ja suure ägedusega „Felix“ wahel mõnda tühist mõttekest kaitses. Ei, teda joowastas ainult nooremehe ülewoolaw jõud ja kirgline eluwaim. Ja sel ajal, kui ta säääl niiwiisi istus, waheldasiwad ta pääs sajad mõtted, sagedasti päris loogilises järjekorras, ja ehitasiwad uusi teoretilisi seletusi iga tema tundmuste awaldusele. Sest tema pääaju, mis igalpool analüseerimise ja shematiseerimise poole kaldus, suutis isegi siin külma-wereliselt asja otsustada. Ja täis põletawat häbi sosistas ta enesele:

„Siin sa nüüd istud, lapsik, rumal ja naeruwääriline! Ja tema ega keegi teine ei saa sinust aru, sest et sinu tundmused nii sügawalt isiklised on. Siin sa nüüd istud ja oled nii jõuetu, et ialgi ilma jumalata, keda kumardada, läbi ei saa. . .“

Aga talwistel õhtu hämarikkudel, kui ta seliti oma woodi pääl lamas, waewalt kumaw pabeross, mille otsast õrn suitsulint lae poole

wenis, näppude wahel ja madalal otsaesisel sügawad kortsud, — siis mõtles ta kõige selle pääle täiesti rahulikult ja sihikindlalt, igat oma tundmust analüseerides ja arwustades. Siis nägi ta kõige selgemalt kõike seda rumalat ja naeruwäärilist, mis tema tundmustes ennast awaldas, ja mõruda naeratusega tuletas ta meelde, kuidas päewal loomusunnilikult „Felixi“ juuresolekul koketeerinud oli, tabas ennast selle päält, et nüüd oma wälimusele paremat kuju anda püüdis kui muidu. Kõik need mõtted äratasiwad temas iseäralist meeoleolu, milles rõõm ja häbi end ühte liitsiwad, ja terwet ta olewust täitis unistusele meelitaw wäsimus.

Kui raudtee rongi raskemeelne ragin akna taga waikis ja wäljast juba gaasilaternate kahwatanud walguse joon sisse paistis ja lael tardus, — siis lamas ta endiselt woodis, õhetawal palgel paberossi punane kuma, ja üks mõte teise järele tärkas ta pääs loogilises järjekorras:

„Nüüd sina armastad ja unistad oma armastuse üle nagu kõik muud. Ja ei ole sinus midagi teisemat, kui ehk ainult see, et sa wähemalt ise oma tundmuste põhjusmotiwidest aru saad. Oled naesterahwas, oled ema, oled loodud sünnitama. Ja kui sulle

see kõik wastik ja mõtteta näitab, siis ainult sellepärast, et sinu mõtteilma ja sinu organismuse wahel lõpmata kuristik on. Kõik see, mida sina ja teised armastuseks kutsute, ei ole midagi muud, kui ainult kultiveeritud iha sugulise rahulduse järele.

„Sina oled naene, tema on mees. Ja sinu iha tema vastu ei ole midagi muud, kui see igawene edasikestmise tung, mis terwes looduses walitseb, mis ilma olemas olemises tähtsam on, kui kõik teoriad, kõik moraliõpetused, kõik kombes. Sest ainult sellepärast, et esimene on, on ka wiimased olemas. Tema pärast on mehel indiwidualne, peenikese ehitusega keha ja wäljaedenenud pääaju, aga naesel — suurepäralised keha wormid ja reflektiwlise tegewusega selgroo aju. Sellepärast on wärwid ja wormid ja ilu, kultur ja progress, seltskond, usud ja riigid, ja ilm on nagu kewadene pulmaõõ mets: täis huntide hulumist ning isarebaste hammaste plaksumist. Sellepärast on kõik, mis sa näed ja kuuled ja tunnend. See lamab kõige nähtawa ja kõige nägemata põhjas, kõiges, mis elab. Iga atom sinust tuksub temale hümnust: elada, elada — tuhanded ja tuhanded põlwed! Sest ei ole loodusele sinu mõistust, sinu mõtlemise agonias wärisawat pääaju tarwis, waid ainult seda,

mis sinus on taimelist, mis sinust on loomalist, — mis sünnib ja sünnitab!

„Siin sa nüüd oled kõige oma punastamise, kartuse ja kannatusega! Ja sa ei saa selle vastu midagi, oled jõuetu, ei suuda eneses kõike seda, mis nii wastik ja nii rumal on, ära hävitada, ära unustada!“

Ja sarnastel minutitel wõttis sügaw läiluse ja walutundmus temas maad: Tema ei ole midagi nendest titekestest parem, kes ainult suudlustest armastuses unistawad ja naiwlikkude ootustega elule vastu lähewad, nagu õied, mis alles awanemas! Õndsad on nemad, sest nemad ei saa sru, mis tunnewad, ei mõista, mis ihkawad! Nende päralt on maapäälised rõõmud ja rahulolemised kõigist neist läkiwatest ja kergetest asjadest! Nemad ei tea ialgi seda wastikust ja tuska, mis praegu ta rinnas hõõguwad. Nagu lapsed wõtawad nad elu proosalisi nähtusi vastu, ilma et nendes ialgi see poolenemise protsess, see lõpmata „ja“ ja „ei“ heitlus oma tahtmise ja oma wõimise wahel nii maha rõhuwalt ennast awaldaks.

Hämaruse pehmed laened äratasiwad tema meeoleulus midagi kurba, sentimentalset,

nagu kahju millegi järele, mis wastupidamata ära kaob, ära hääbub lõpmata ringkäigus; ja igawese kadumise sügaw lein täitis tema südant. Minewiku ajaloo mälestustes ning kauge tulewiku perspektiwides nägi tema ikkagi seda lõpmata heitlust inimese tahtmise ja wõimise wahel, lõpmata tragikomödiat looduse emalikus süles. Tema isegi oma tundmuse, walude ja wõitlustega on ainult üks isiklikuks saanud materia nähtus, teatud keemialine ühendus, worm elulisest munawalge ollusest, ja tema taga kümnemiljoni aastalises minewikus on tema esiwanemad hüdrapolüpiist kuni siinamaale, kus tema oma indiuidualse olemise eest elu ja surma pääle heitleb. Temal, nagu isikul, ei ole tulewikku, ei ole minewikku; temagi on ainult salm materia nähtuste eposes, mis räägib igawesest kadumisest, igawesest ülestõusmisest, igawesest ringkäimisest. . .

Siis aga ärkas temas midagi wõimukat, naesterahwalist - oppositsionlist ja täitis terwet ta olewust ägeda energiaga: Kadumine — ja kui ka kadumine — mis sellest siis! See laul on wana ja seda on juba palju lauldud. Unenägu — et olgu siis elu unenägu — mis sellest siis! See mõte on ka muistne, ja nii

mõnigi on selle kallal juurdlemisel oma hämara mõistuse kaotanud. Sina aga elad ja pead elama! Inglid ja kuradid ning jumalad — nendel on taewas ja nendel on põrgu. Sina aga oled inimene, ja sinul on maailm!

Ta käis pool joostes nurgeti üle toa, lühikesed juuksed otsaesisele wajunud, silmis midagi ägedat ja kindlat.

Et sinu maailm sind aga rahuldaks, et sina oma wõitlusest ja wõitudest ja igast „jaa'st“ ja „ei'st“ oma südant wärisewat tunneks! Selles on õnn ja imponeeriw elu ilu! Ja mis hoolid sina sellest, et sinu haua kalmul kord takja põõsad kaswawad ning kord maailma ruumist ootamata ja teadmata oma sihita ümber uitamisel mõni planeet selle maa-kerä pääle komistama juhtub ja selle taewa ja põrgu ja kõik need jumalad ja kuradid puruks lööb — ja nad kaowad nii, et ei leidu laulikut, kes nende kadumisest lugulaulu looks! Sina aga oled momendi walitseja, — eks anna siis oma kuninglisi käskusi, kaprislisi ja ise-meelikuid, ja ole türann ning näitleja! Homme aga on rewolutsion, mida „kõige liha teeks“ kutsutakse, ja igawene unustus wiib sind oma musta eschafoti pääle, et sinu pääd maha raiuda ja sinu põrmu maailma nelja tuule poole wälja külwada. Sellepärast ela nüüd,

ja tunne oma pingul musklite wärinast elu kõige sügawamat lõbu!

Ta seisis kesk tuba, palawikulised käed kaugele wälja sirutatud, ja tundis, kuidas ta all põrand tõusis ja wajus, nagu oleks teda suured laened kannud.

Hämaralt aimas ta, et see uus hoog temas sellepärast tõusis, et ta uue jumala leidnud oli.

Ise närwlik, eksalteeritud naesterahwas, jõuetu ja kindluseta, sirutas ta terwe oma olewusega kõige selle poole, mis talle iseteadlik ja külmawereliselt-kindel näis olewat. Wõim, mis tal enesel puudus, see oli tema ideal. Ja meesterahwas leidis ta seda rahulist jõudu, waadete mitmekülgust ja painduwust, jõudu, mis ennast külmawereliselt mitme tegewuse pääle ära jagada wõis, seda wõimist oma töö pääle objektiwlikult waadata, seda arwustada, selle üle wahest ironiseeridagi.

Ja sarnast jumalat kumardades ise looja olla — selles oli tema kutse.

*

„Midia“ ees awanes piirita tuiskaw lume wäli. Rohelised kuuwalguse lapid jooksiwad

kiiresti üle hangede. Madala kahinaga lenda-
siwad lumelaened. Taewas ujus imelik lae-
wade rida, pingul purjud kuu fosforlikust
walgusest hõbedased.

„Midia“ läks waewalt tuntawat rada mööda
ikka edasi. Laetud „browning“ pruuni seeliku
taskus löi wastu reit. Käimisest higine särk
ja püksid oliwad ihu pääl raskelt pingul. Läbi
unise wäsimuse tundis ta sellest rewolwrist
ja nendest keha ümber pigistatud riidest ime-
likku rõõmu: Olla kui sõjamees, olla kui
inimene, kelle sääremarjad kandmisest nõtku-
wad ja kelle wõimukas hingamine niuete
wärblit wenitab! Missugune magusus oli
„browningi“ musta terast oma ihu pääl tunda
ja kitsastes undrukutes kehaga wingerdada,
nagu oleks bisoni-nahkne wöö kõhu ümber
olnud!

Pää huugas. Aga las ta huugab! Sest
inimese tahtmisewõim murrab läbi mitmest
uneta ööst, lõpmata tööst, talwisest tuisust ja
pää pöörasest walutamisest! Las huugab,
las tuiskab, las tantsiwad punased ringid hai-
gete silmade ees! Sest pääaju pimedates
koobastes elutsew mõistus walitseb weel, täis
sihikindlust oma käskudes ja murdmata wõimu
nende täitmises. Ja missugune rõõm on temal
tunda, et oppositsionlik ümbrus tema ees

paindub, tuisk ja elu - jõuetus temale alla heidawad!

On lõbu kõigega pale palet wastu seista, mis wägew, painduw ja rõõmus on! On sügaw kirk rewolwri siledat rauda, mille sees surm magab, armastades paitada ja tema elastilisi wedrusid sõrmedega mängides painutada!..

„Midia“ läks edasi, tuiskawast õhust enesele rinnaga rada läbi murdes.

*

Ta tundis ennast uute laenete kanda olewat, kus meesterahwa jõu kumardamine temale mitmekordse energia andis. Tärkanud armastus tõi tema tegewusele uue elu: tung kokeeerida muutus temas ihaks midagi suurt teha, et tema näeks, tung teda oma jõuga wõita, oma mõistuse ja tegewusega meesterahwa kõrgusele tõusta.

Sest tema armastas „Felixi“, tema tahtis teda. Aga millega pidi ta teda wõitma, millega sundima teda sedasama imelikku eluwaimu wärinat terwes olewuses tundma, mis nende elud silmapilkudeksgi ühte oleks liitnud, nii et nende närwid ühes wärisenud ja nende südamed ühes hullumeelses õnnes tuksunud

oleksiwad? Kas ta pidi teda punastamiste, õhkamiste ja lillede saatmisega „wõitma“ — selle lapsikuse ja naiwlikkusega, mida ta nii südame põhjast wihkas?! Ei, tema armastus ei olnud sarnane! Kuidas naiwlikult õhata ja punastada, kui ta iga oma tundmuse algmotiwi teadis, kui ta teadis, mis on naene ja mis on mees!

Wõi pidi ta tema juurde minema ja ütleva: „Waata, mina tahan sind nii wäga. Tule ja maga minu juures see õõ ja weel palju teisi õõsid“? Aga ei, ei! Kas tema seda tahtis? Kas niiviisi? Ei, tema tahtis õnne, mis nende organismuste tormisel ühtesulamisel nende pääle maha oleks tulnud, kui nad elujoowastuse kaisutustes silmi kinni pigistawad! Ta ei pidanud mitte meesterahwa ori olema, mitte nii, nagu iga awalik naesterahwas. Sest miks ihkas ta siis just seda meest, miks pani iga selle sõna ja liigutus rõõmu laenetes tema südame wärisema? Kas ei ole tuhandeid meesterahwaid, tuhandeid kaisutusi, tuhandeid suudlusi taewa all tema tarwis? Kas ta ei wõi sadandete paituste all käest kätte minna, ja igal õõl ripuksiwad ise waibad ta woodi ees ning tema piha ümber põimiksiwad ikka uued ja uued hõõguwad käed? Aga ei, ei! Tema tahtis ühe päralt olla, ja see üks

pidi jagamata tema päralt olema! Oma musklite kangusega oleks ta oma ainuõigust kaitsenud.

Aga kuidas, kuidas siis? Wõi kas peab ta üleüldse ennast selle tundmuse alla painutama? Kas see ei ole ikkagi seesama loomalik instinkt, mis enesele väljaspool kõike aatelist, kõike seda, mida ta oma elus juhtiwaks on tahtnud pidada, awaldust otsib?

Ei maksnud „Midiale“ küsimuse juridiline või moraliline külg. Sest mis oli temale komme, mis seadus, mis abielu! Kõik morali reeglid on ainult nendele suured ja pühad, kes ise wõimetud ja wäikesed on. Need peidawad endid säääl nagu tigud karpide sisse — ja on kõige waba, wõimsa ja kõrge wastu kaitstud. Aga temale oli armastus ainult nagu loomulik instinkt, mis ei tea moralist ega kombetest. Inimene on tema: sööb, joob, magab. Inimene on tema: tunneb looduse kewadelist hüüdu omas weres, oma südame tuksumises ja palgete õhetamises. Kõik see on tulnud, mille pääle ta plika-põlwes hirmuga mõtles: rinnad hõõguwad elust ja südames wäriseb õrn walu ja waikne igatsus kõige ilusa ja unistawa järele.

Aga mis teha, mis teha?

Ta sirutas kesk tuba seistes, nii et luud ragisesiwad. Ja rewolwriiga läbi lastud peeglis paistsiwad ta hallid mongollase silmad talupojalikus näos ning kahwatuse ja walu warjud kõhnadel lõualuudel.

Ta sirutas, ja jõud jooksis ta käsiwarsi mööda üles ja alla.

Elama, elama peab inimene! Elama iga oma muskli, iga oma walgutaolise mõtte, iga oma südame wärinaga! O, kuidas meeleäraheitlik jõud ta õlgades ja puusades ja põlwe-des tuksus ja kondised käed rusikatesse kiskusiwad!

Ja kui elada, siis elada wõimsalt ja wabalt, igat oma hingetõmbust armastades ja jumaldades! Ja kui elada, siis kuulda looduse saladuslikku, ahwatelewalt-kutsuwat häält!

Waba naene on tema. Ja wabaks peab ta ka mehe kirglistes kaisutustes jääma. See tõstab ta elu toorusest üles, juhatab sellest läbi, millest mööda minna ei saa. Ja ainult iseseiswas jõus on see wabadus. Ei pea mees janunema tema kui nuku, kui lille, kui suudluse järele. Üksi orjad on mängukannid, orjad kannatajad, orjad eluohwrid. Tema mõtte ja musklite jõud — see peab mehe wõitma!

Nii tööd teha, et „Felix“ temas jõudu aimaks, tema igatsewast, hullumeelses elujanu agonias wisklewast hingest aru saaks; et tema tunneks, missugune mässuline mõtteilm tüdruku madala otsaesise taga elab! Terwe rida fantastilisi ja romantilisi plaanisid keerles „Midia“ pääs, plaanisid, mida uneta ööd ja tundmuste wägew kohisemine üles äratasiwad. Ja juba unistas ta niisama, nagu kord pisikese plikana rüütliromanisid lugedes, unistas pööraselt-julgetest ettewõtetest, armuheitmata wõitlusest ühise „töö“ nimel — ja siis „ühest uimastawalt-sumedast kewade õhtust, kui kahwatu kuu juba tõusenud oleks...“

Ta walis enesele kõige raskemad ülesanded, ta ohwerdas ennast asketlikule waewale, süda täis lõpmata janu tegude järele, kõhnal närwlikul palgel palawikuline puna. Metsik elu surus ta enese wahele, jõuetu ja haige oma otsimistest, lootustest ja pettumustest. Sagedasti uneta öödel lamas ta seliti woodis, hõõguwad käed pää all, ja wahtis pärani silmil lakke, kus imelikud kumad ja warjud tantsisiwad. Nendel minutitel sündisiwad ta pääs hiigla-fantastilised mõtted, wormita ja sihita nagu põlise metsa sügaw kohin, ja nendes kujunes ta walu, janu ning armastus. Ja sarnastel minutitel tundis ta oma südamegi

ägedat tuksumist ning wäsinud liigete wärinat nagu kusagilt kaugelt, kaugelt kostwat, — ja sellel ei olnud enam midagi ühist temaga, kes ta unistuste ja lootuste sisse tagasitulemata kaugustes oma mõttelaenete rütmilist mühinat kuulates ära eksinud oli. . .

*

Suur emalepp kumardas oksid hangeni alla. Lahtine koorekene tema tüve pääl mängis haledat pilli. Lepa taga mustasiwad taewas raudtee silla läbipaistwad kaarid.

„Midia“ seisis kesk jõge hiigla silla all ja waatas läbi lõpmata raudtalade rägastiku üles. Ja tema silmade ees mõõnasiwad teisel pool silla awandust kohutawad süsimustad pilwede wirnad taewa pääle, küürad kõweralt loogas, nagu üle Sküthia steppide kihutaw Hunnide ratsawägi, kelle raske traawimise all kaugused wärisesiwad ning kurganide harjad kõikusiwad. . .

2. VI. 07.

Sama kirjaniku poolt ilmuwad 1908 a. jooksul
järgmised raamatud :

Pühajärw. Nowell.

Nälg. Nowellid.

